

835

REPUBLIKA HRVATSKA
AGENCIJA ZA ZAŠTITU
TRŽIŠNOG NATJECANJA

CROATIAN COMPETITION AGENCY

KLASA: UP/I 034-03/15-01/020
URBROJ: 580-09/64-2020-138
Zagreb, 29. svibnja 2020.

Steiner telekomunikacije d.o.o. u stečaju
g. Ivica Steiner, osnivač društva
g. Zoran Mihajlović, stečajni upravitelj

Siget I 25, Brezje
10431 Sveta Nedelja

Predmet: AZTN protiv Ericsson Nikola Tesla d.d., Zagreb, Steiner telekomunikacije d.o.o. u stečaju, Sveta Nedelja, Retel d.o.o., Zagreb, Kodeks d.o.o., Zagreb, Vatel d.o.o., Split, Lumiss d.o.o., Dubrovnik i Mitel Austria GmbH, Republika Austrija
- utvrđivanje narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma
- Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku; dostavlja se

Poštovani,

u privitku Vam dostavljamo Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku,
KLASA: UP/I 034-03/15-01/020, URBROJ: 580-09/64-2020-136 od 29. svibnja 2020.

S poštovanjem,

2
Predsjednik Vijeća
za zaštitu tržišnog natjecanja

Mladen Cerovac, mag. iur.

Privitak:
- kao u tekstu

REPUBLIKA HRVATSKA
AGENCIJA ZA ZAŠTITU
TRŽIŠNOG NATJECANJA

CROATIAN COMPETITION AGENCY

KLASA: UP/I 034-03/15-01/020
URBROJ: 580-09/64-2020-136
Zagreb, 29. svibnja 2020.

Predmet: AZTN protiv Ericsson Nikola Tesla d.d., Zagreb, Steiner telekomunikacije d.o.o. u stečaju, Sveta Nedelja, Retel d.o.o., Zagreb, Kodeks d.o.o., Zagreb, Vatel d.o.o., Split i Lumiss d.o.o., Dubrovnik i Mitel Austria GmbH, Republika Austrija
- narušavanje tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma
- Obavijest Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku; dostavlja se

OBAVIJEST O PRELIMINARNO UTVRĐENIM ČINJENICAMA U POSTUPKU

Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: Vijeće), na temelju članaka 30. i 31. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja („Narodne novine”, br. 79/09 i 80/13; dalje: ZZTN), na 22/2020 sjednici, održanoj 19. svibnja 2020. godine, razmatralo je sve činjenice i okolnosti utvrđene u jedinstvenom upravnom postupku KLASA: UP/I 034-03/15-01/020, koji Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: AZTN), vodi po službenoj dužnosti protiv poduzetnika Ericsson Nikola Tesla d.d., sa sjedištem u Zagrebu, Krapinska 45 (dalje: ETK), Steiner telekomunikacije d.o.o. u stečaju, sa sjedištem u Svetoj Nedelji, Brezje, Siget I 25 (dalje: Steiner), Retel d.o.o., sa sjedištem u Zagrebu, Sveti Duh 2-10 (dalje: Retel), Kodeks d.o.o., sa sjedištem u Zagrebu, Nova cesta 60 (dalje: Kodeks), Vatel d.o.o., sa sjedištem u Splitu, 141. Brigade 12 (dalje: Vatel), Lumiss d.o.o., sa sjedištem u Dubrovniku, Vukovarska 9 (dalje: Lumiss) i Mitel Austria GmbH, sa sjedištem u Schönbrunner Strasse 218/B/6.02, Beč, Republika Austrija (dalje: Mitel Austria), radi utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a i članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL C 115 od 9. svibnja 2008, dalje: UFEU-a), te je odlučilo da AZTN donese Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku u smislu članka 48. stavka 1. ZZTN-a.

Sukladno članku 48. stavku 1. ZZTN-a, AZTN je dužan strankama u postupku prije zakazivanja usmene rasprave dostaviti pisanu Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku (dalje: Obavijest), kako bi im osigurao mogućnost izjašnjavanja o svim relevantnim činjenicama i okolnostima. Slijedom navedenog, AZTN dostavlja strankama ovu Obavijest kako bi ih upoznao sa svim činjenicama i okolnostima utvrđenim u predmetnom upravnom postupku, a stranke, sukladno odredbama članka 48. stavka 2. i 3. ZZTN-a, imaju pravo u roku od mjesec dana od dana primitka Obavijesti, u pisanom obliku,

dostaviti primjedbe na Obavijest te predložiti saslušanje dodatnih svjedoka i izvođenje dodatnih dokaza.

1. Pokretanje postupka

AZTN je zaključkom KLASA: UP/I 034-03/15-01/020, URBROJ: 580-09/74-2015-006, od 1. srpnja 2015., pokrenuo postupak protiv poduzetnika ETK, Steiner, Retel, Kodeks, Vatel i Lumiss, radi utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a. Cilj predmetnog postupka je utvrditi jesu li gore navedeni poduzetnici podijelili tržište kućnih telefonskih centrala i sustava te utvrđivali cijene proizvoda i usluga povezanih s navedenim tržištem.

AZTN je 1. lipnja 2015. zaprimio prijavu poduzetnika Steiner telekomunikacije d.o.o. sa sjedištem u Svetoj Nedelji, Brezje, Siget I 25 (dalje: Steiner) za oslobođenje od plaćanja upravno-kaznene mjere u smislu članka 65. ZZTN-a i Uredbe o kriterijima za oslobođenje ili umanjenje upravno-kaznene mjere („Narodne novine“, br. 129/10 i 96/17). Steiner je naveo kako se njegov podnesak, zaprimljen u AZTN-u 22. svibnja 2015., ima smatrati sastavnim dijelom navedene prijave za oslobođenje od plaćanja upravno-kaznene mjere (dalje: Prijava). Također, AZTN je 19. lipnja 2015. zaprimio podnesak podnositelja kojim dopunjuje svoju Prijavu.

Steiner je u svojoj Prijavi u bitnome naveo kako od 2000. godine na tržištu kućnih telefonskih centrala i sustava postoji horizontalni sporazum - kartel, udruženje više poduzetnika kao izravnih konkurenata. Sukladno navodima Steinera, navedeni kartel pokrenuo je ETK, s ciljem da u njega uključi svoje poslovne partnere koji su bili u funkciji *resellera*, odnosno preprodavača telekomunikacijske opreme, telefonskih centrala i telefona iz programa Enterprise i plasirali ih krajnjim kupcima. ETK je aktivnosti pokrenuo pod nazivom „uređenje tržišta“, a koje je rezultiralo podjelom tržišta na partnere, uz zadržavanje djela tržišta za sebe. Podjela prema partnerima je vršena prema regionalnom sjedištu pojedinih partnera, dok je ETK za sebe zadržao veće kupce, državne institucije, javna poduzeća bez obzira na regionalnu pripadnost i sjedište. Pored podjele tržišta, ETK je propisao odnose unutar kartela, uveo je nadziranje, pridržavanje i kontrolu provođenja sporazuma od strane zaposlenika ETK-a, te kažnjavanje partnera koji se ne pridržavaju sporazuma.

Steiner je naveo kako je podjela tržišta izvršena putem tablice tzv. „područja lova“, kojom je određeno koji poduzetnik će opskrbljivati kojeg kupca. ETK je direktno utjecao na podnošenje ponuda po pozivnom ili javnom nadmetanju uz prethodni dogovor o cijenama koje preferirani partner tog kupca mora ponuditi kupcu. Svaki drugi ponuditelj mogao je dostaviti ponudu, ali je trebao uvijek dostaviti višu ponudu od preferiranog partnera iz tablice lova ili ignorirati natječaj, tj. ne podnositi ponudu. Prema navodima podnositelja, iz tablice lova je vidljivo da je ETK zadržao za sebe velike korisnike, državne tvrtke i javna poduzeća, gdje se partneri, sudionici kartela nisu smjeli pojaviti na natječaju, niti su smjeli išta ponuditi bez znanja i odobrenja ETK-a, a i kad bi dobili dozvolu za prodaju tom kupcu, smjeli su prodati samo „sitnu robu“. Tijekom trajanja sporazuma ETK je povećavao svoju bazu, postepeno preuzimajući od partnera sve više i više državnih institucija, javnih poduzeća i velikih kompanija pod svoju direktnu prodaju, obrazlažući to strateškom politikom ETK-a. Ako je korisnik odnosno kupac inzistirao na ponudi od partnera, partner je dostavio ponudu kupcu sa cijenama i uvjetima koje mu je odredio ETK.

Nadalje, Steiner je naveo kako je ETK do 2008. godine imao u svom programu proizvodnju i prodaju kućnih telefonskih centrala i sustava (Enterprise program) sa trgovačkim nazivom opreme kao MD110, Businessphone 50 i 250, digitalne telefone i slično. Tijekom 2008. godine Ericsson korporacija prodaje Enterprise program kanadskom poduzetniku Aastra

Technologies Limited, sa sjedištem u Kanadi (dalje: Aastra), a Ericsson grupacija u svijetu i ETK postaju partneri u prodaji i zadržavaju postojeće prodajne kanale. Tijekom 2013. Aastru preuzima također kanadski poduzetnik Mitel Networks Corporation (dalje: Mitel NC), a Ericsson grupacija u svijetu i ETK postaju partneri u prodaji i zadržavaju postojeće prodajne kanale. ETK više ne prodaje svoje proizvode, već je partner (preprodavač) Mitela NC kao proizvođača telekomunikacijske opreme.

Steiner je također naveo kako je Kodeks, pored ETK-a, drugi partner Mitela NC i ovlaštenu uvoznik telekomunikacijske opreme Mitela NC u Republici Hrvatskoj. Kodeks, prema navodima podnositelja, koordinira svoj rad u segmentu prodaje telekomunikacijske opreme s ETK-om, te je prihvatio podjelu kupaca i dogovor oko cijene za krajnjeg korisnika. ETK indirektno upravlja telekomunikacijskim segmentom poslovanja Kodeksa putem Marka Verbovšeka, predstavnika Mitela NC u regionalnom sjedištu u Beču, Republika Austrija, zaduženog za tržište Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Podnositelj Prijave je kao sudionike mogućeg kartela naveo sljedeće poduzetnike:

- ETK,
- Steiner,
- Retel,
- Kodeks,
- Vatel,
- Lumiss,
- Teneo d.o.o. sa sjedištem u Osijeku, Ivana Gundulića 5/II (dalje: Teneo),
- McLoris d.o.o., sa sjedištem u Puli, Palisina 63 (dalje: McLoris).

Steiner je u Prijavi dostavio podatke o samom kartelu, njegovim ciljevima i aktivnostima, podatke o tržištu na koje se kartel odnosi, sudionicima kartela, kao i dokumentaciju koja se odnosi na kartel te kojom potkrepljuje svoje navode.

Slijedom navedenog, a temeljem podataka i dokumentacije koju je podnositelj dostavio u Prijavi, zaključeno je da postoje dostatne indicije za pokretanje postupka protiv poduzetnika ETK, Steiner, Retel, Kodeks, Vatel i Lumiss, zbog narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma, u smislu članka 8. ZZTN-a. Stoga je Vijeće, sukladno ovlastima iz članaka 30. točke 2. i članka 31. ZZTN-a, na 25. sjednici, održanoj 1. srpnja 2015., donijelo odluku o pokretanju postupka u kojem je potrebno utvrditi jesu li gore navedeni poduzetnici sklopili zabranjeni sporazum u smislu članka 8. ZZTN-a, a koji se odnosi na tržište kućnih telefonskih centrala i sustava.

U odnosu na poduzetnike Teneo i McLoris koje je Steiner također naveo kao sudionike mogućeg zabranjenog sporazuma, AZTN je uvidom u internetske stranice sudskog registra (<https://sudreg.pravosudje.hr>, stranice posjećene 3. lipnja 2015.) utvrdio kako je poduzetnik Teneo izbrisan iz sudskog registra rješenjem Trgovačkog suda u Osijeku broj: Tt-12/3413-2, od 24. prosinca 2012., te da je poduzetnik McLoris također izbrisan iz sudskog registra rješenjem Trgovačkog suda u Rijeci - stalna služba u Pazinu broj: Tt-12/3956-2, od 6. srpnja 2012.

2. Stranke u postupku

2.1. ETK

Poduzetnik Ericsson Nikola Tesla dioničko društvo za proizvodnju telekomunikacijskih sustava i uređaja, sa sjedištem u Zagrebu Krapinska 45, primarno obavlja djelatnosti istraživanja i razvoja telekomunikacijskih programa i usluga, projektiranja, ispitivanja i

integracije cjelovitih komunikacijskih rješenja, te isporuke i održavanja komunikacijskih rješenja i sustava.

ETK je dio Ericsson Grupe (poduzetnik Telefonaktiebolaget LM Ericsson, Švedska, je najveći dioničar ETK-a) jednog od većih poduzetnika u svijetu na području komunikacijskih tehnologija i usluga.

2.2. Steiner

Poduzetnik Steiner telekomunikacije d.o.o. za proizvodnju, trgovinu i usluge, sa sjedištem u Brezju, Siget I 25, primarno je obavljao djelatnost projektiranja, prodaje, instaliranja i održavanja hardvera i softvera telekomunikacijskih sustava.

Uvidom u sudski registar AZTN je utvrdio kako je rješenjem Trgovačkog suda u Bjelovaru broj 5 St-684/2018 od 27. studenoga 2018. otvoren stečajni postupak nad poduzetnikom Steiner telekomunikacije d.o.o. čija tvrtka sada glasi Steiner telekomunikacije d.o.o. za proizvodnju, trgovinu i usluge u stečaju.

Steiner telekomunikacije d.o.o. je putem jedinog osnivača i direktora Ivica Steinera, povezan s poduzetnikom Steiner d.o.o. sa sjedištem u Brezju, Siget I 25, jer je Ivica Steiner jedini osnivač i direktor poduzetnika Steiner d.o.o. koji je do veljače 2011. bio sudionik predmetnog zabranjenog sporazuma. Temeljem odredbi članka 4. ZZTN-a, Steiner Telekomunikacije d.o.o. i Steiner d.o.o. se smatraju jednim gospodarskim subjektom. Stoga će se za potrebe ovog postupka koristiti naziv Steiner koje će se odnositi na aktivnosti Steiner telekomunikacija d.o.o. i Steiner d.o.o. u predmetnom mogućem zabranjenom sporazumu.

2.3. Retel

Poduzetnik Retel d.o.o. za trgovinu, montažu i održavanje telekomunikacijske i informatičke opreme, sa sjedištem u Zagrebu, Sveti Duh 2-10, primarno obavlja djelatnost izrade cjelovitih komunikacijskih i informatičkih rješenja (mrežne tehnologije, telekomunikacije, serverska i PC rješenja) te izvođenja projekata i instalacija slabe i jake struje.

2.4. Kodeks

Poduzetnik Kodeks društvo s ograničenom odgovornošću za informatiku i telekomunikacije, sa sjedištem u Zagrebu, Nova cesta 60, primarno obavlja djelatnost izrade cjelovitih komunikacijskih i informatičkih rješenja.

2.5. Vatel

Poduzetnik Vatel d.o.o. za telekomunikacije, elektroniku i usluge, sa sjedištem u Splitu, 141. Brigade 12, primarno obavlja djelatnost isporuke, ugradnje i održavanja sofisticirane opreme slabe struje i izrade instalacija, a što uključuje i postavljanje i održavanje telekomunikacijskih objekata, instalacija i tehničke opreme.

2.6. Lumiss

Poduzetnik Lumiss d.o.o. za proizvodnju, obrtničke usluge, promet robe, usluge u prometu robe, turizam, projektiranje, vanjskotrgovinski promet i usluge u vanjskotrgovinskom prometu, sa sjedištem u Dubrovniku, Vukovarska 9, primarno pruža kompletne usluge u instalacijama jake i slabe struje, što uključuje i postavljanje i održavanje objekata, tehničke opreme i instalacija telekomunikacija i radijskih komunikacija.

2.7. Mitel Austria

Poduzetnik Mitel Austria GmbH, sa sjedištem u Schönbrunner Strasse 218/B/6.02, Beč, Republika Austrija, član je Mitel Grupe (Mitel NC) čije je glavno sjedište u Kanadi, Ottawa, i koja je 2014. preuzela Aastra Grupaciju, uključujući i njezino poslovanje u Republici Hrvatskoj. Osnovna djelatnost Mitel grupe je proizvodnja, isporuka i implementacija složenih komunikacijsko-telefonskih rješenja namijenjenih poslovnim korisnicima.

3. Primijenjeni propisi

AZTN je u provedbi predmetnog upravnog postupka primijenio odredbe ZZTN-a, UFEU-a, Uredbe o kriterijima za oslobođenje ili umanjeње upravno-kaznene mjere, Uredbe o načinu utvrđivanja mjerodavnog tržišta („Narodne novine“, br. 9/11; dalje: Uredba o mjerodavnom tržištu), Uredbe o skupnom izuzeću horizontalnih sporazuma između poduzetnika („Narodne novine“, br. 72/2011; dalje: Uredba o horizontalnim sporazumima) i Uredbe o sporazumima male vrijednosti („Narodne novine“, br. 9/11).

U dijelu kojim se uređuju pitanja provedbe postupka pred AZTN-om koji nije propisan odredbama ZZTN-a, kao posebnog zakona, u smislu članka 35. stavka 1. ZZTN-a te članka 3. stavka 1. Zakona o općem upravnom postupku („Narodne novine“, br. 47/09; dalje: ZUP), AZTN je primijenio odredbe ZUP-a.

Člankom 74. ZZTN-a propisano je kako se u primjeni ZZTN-a, a osobito u slučajevima postojanja pravnih praznina ili dvojbi pri tumačenju propisa, u skladu s člankom 1. Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji („Narodne novine – Međunarodni ugovori“, br. 2/12 i 9/13), primjenjuju na odgovarajući način kriteriji koji proizlaze iz primjene pravila o tržišnom natjecanju u Europskoj uniji.

Sukladno navedenom, cjelokupna pravna stečevina Europske unije (*acquis communautaire*), koju čini primarno i sekundarno zakonodavstvo Europske unije, ali i sudska praksa, prvenstveno praksa Suda EU, važan je interpretativni instrument za primjenu hrvatskih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja u slučaju pravnih praznina ili dvojbi u tumačenju tih propisa.

Stoga je AZTN izvršio uvid u Priopćenje Europske komisije Smjernice o primjeni članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na horizontalne sporazume o suradnji (Službeni list C 11, od 14. siječnja 2011; dalje: Smjernice o horizontalnim sporazumima) i Priopćenje Europske komisije – Obavijest – Smjernice za primjenu članka 81. stavka 3. Ugovora o osnivanju EZ (koji odgovara članku 101. stavku 3. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije; Službeni list C 101, od 27 siječnja 2004.; dalje: Smjernice). Prijevodi navedenih smjernica na hrvatski jezik nalaze se na internetskim stranicama AZTN-a: www.aztn.hr, pod naslovom Tržišno natjecanje, podnaslov Izvori prava EU – Prijevodi na hrvatski.

AZTN je također izvršio uvid u presude Općeg suda (engl. General Court, raniji naziv: Court of First Instance – CFI) i Suda EU (engl. European Court of Justice – ECJ) u sljedećim predmetima:

- Presuda suda EU od 8. srpnja 1999. u predmetu C-49/92 P *Commission v Anic Participazioni* (ECLI:EU:C:1999:356) (*Anic*; točke 80 i 83);
- Presuda Općeg suda od 20. travnja 1999. u spojenim predmetima T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94, T-314/94, T-315/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 i T-335/94, *Limburgse Vinyl Maatschappij NV and Others v Commission* (ECLI:EU:T:1999:80) (*PVC II*; točka 773)

- 841
- Presuda Suda EU od 22. listopada 2015. u predmetu C-194/14 P *AC-Treuhand AG v Commission* (ECLI:EU:C:2015:717) (*AC-Treuhand*: točke 27-39)
 - Presuda Općeg suda od 25. listopada 2005. u predmetu T-38/02 *Groupe Danone v Commission* (ECLI:EU:T:2005:367) (*Danone*, točka 99)
 - Presuda Općeg suda od 6. srpnja 2000. u predmetu T-62/98, *Volkswagen AG v Commission*, (ECLI:EU:T:2000:180) (*Volkswagen*, točka 230),
 - Presuda Općeg suda od 16. rujna 2013. u predmetu T-396/10, *Zucchetti Rubinetteria SpA v Commission* (ECLI:EU:T:2013:446) (*Bathroom Fittings (Zucchetti)*, točke 28-31 i 34-35)
 - Presuda Općeg suda od 15. lipnja 2005. u spojenim predmetima T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03 (ECLI:EU:T:2005:220) *Tokai Carbon and Others v Commission* (*Tokai Carbon*, točka 90)
 - Presuda Suda EU od 26. siječnja 2017. u predmetu C-614/13 P (ECLI:EU:C:2017:63) *Masco Corp. and Others v Commission* (*Bathroom Fittings (Masco)*, točke 22-23),
 - Presuda Suda EU od 24. lipnja 2015. u spojenim predmetima C-293/13 P i C-294/13 P (ECLI:EU:C:2015:416), *Fresh del Monte Produce v Commission i Commission v Fresh Del Monte Produce* (*Fresh del Monte*, točke 156-157)
 - Presuda Suda EU od 6. prosinca 2012. u predmetu C-441/11 P (ECLI:EU:C:2012:778), *Commission v Verhuizingen Coppens* (*Verhuizingen Coppens*, točke 41-42)
 - Presuda Suda EU od 26. siječnja 2017. u predmetu C-625/13 P (ECLI:EU:C:2017:52), *Villeroy & Boch AG v Commission* (*Bathroom Fittings (Villeroy & Boch)*, točke 110-112).

Navedene odluke dostupne su na mrežnim stranicama <https://eur-lex.europa.eu> i <https://curia.europa.eu>

4. Mjerodavno tržište

Prema odredbi članka 7. ZZTN-a, mjerodavno tržište određuje se kao tržište određene robe i/ili usluga koje su predmet obavljanja djelatnosti poduzetnika na određenom zemljopisnom području.

Mjerodavno tržište, sukladno odredbi članka 4. Uredbe o mjerodavnom tržištu, utvrđuje se na način da se utvrdi njegova proizvodna dimenzija (mjerodavno tržište u proizvodnom smislu) i zemljopisna dimenzija (mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu).

Sukladno članku 5. Uredbe o mjerodavnom tržištu, mjerodavno tržište u proizvodnom smislu obuhvaća sve proizvode za koje potrošači smatraju da su međusobno zamjenjivi s obzirom na njihove bitne značajke, cijenu ili način uporabe, odnosno navike potrošača.

Prema članku 6. Uredbe o mjerodavnom tržištu, mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu obuhvaća zemljopisno područje na kojem poduzetnici sudjeluju u ponudi ili nabavi proizvoda.

U postupcima utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem horizontalnog zabranjenog sporazuma, precizno definiranje mjerodavnog tržišta nije odlučujuće za utvrđenje povrede.

AZTN predmetni postupak vodi radi utvrđivanja mogućeg zabranjenog sporazuma koji se odnosi na tržište prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericsson/Aastra/Mitel, odnosno na tzv. Enterprise program. Enterprise program je bio proizvodni segment kućnih telefonskih centrala poduzetnika

842

Telefonaktiebolaget LM Ericsson, Švedska (odnosno s njim povezanih poduzetnika) koju je taj poduzetnik u svibnju 2008. godine prodao poduzetniku Aastra, a koja je zatim 2014. preuzeta od strane poduzetnika Mitel NC, današnjeg proizvođača navedene opreme. U cijelom navedenom razdoblju radi se o istom proizvodu kućnih telefonskih centrala i sustava.

Kućne telefonske centrale i sustavi iz Enterprise programa spadaju u PBX sustave (eng. PBX – *Private Branch Exchange*) koji omogućavaju komunikaciju između digitalnih ili analognih telefona unutar neke tvrtke ili organizacije te povezanost na javnu telefonsku mrežu kako bi se mogla ostvarivati komunikacija s drugim tvrtkama i organizacijama. S obzirom na navedeno, pojam kućne telefonske centrale i sustavi odnosi se na proizvode i opremu PBX sustava što obuhvaća telefonske centrale (kućište i elektronički dijelovi - tiskane kartice), telefone, terminale i drugu telekomunikacijsku opremu (*hardware*), te licence, programe i razne baze podataka (*software*), nužne za funkcioniranje takvih sustava. Usluge vezane uz kućne telefonske centrale i sustave mogu obuhvaćati usluge izrade cjelovitih rješenja, isporuke, ugradnje, instalacije, puštanja u rad, edukacije, održavanja, servisa, nadogradnje i drugo.

S obzirom na samo određenje mjerodavnog tržišta u proizvodnom smislu, AZTN je ispitao čine li kućne telefonske centrale (eng. PBX - *Private Branch Exchange*) i „objedinjena komunikacijska rješenja” (eng. UC – *Unified Communications*) jedinstveno mjerodavno tržište s obzirom na svojstva proizvoda, cijenu, način uporabe, funkcionalnost, navike potrošača, zamjenjivost te zadovoljavanje jednakih potreba potrošača, ili se radi o dva zasebna tržišta.

Dopisima od 24. ožujka 2017. do 11. svibnja 2017. AZTN je zatražio očitovanja i podatke četrnaest poduzetnika koji posluju na tržištu prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala (eng. PBX - *Private Branch Exchange*) i/ili „objedinjenih komunikacijskih rješenja” (eng. UC - *Unified Communications*) u Republici Hrvatskoj, a radi pojašnjenja stanja na navedenom tržištu. U razdoblju od 29. ožujka 2017. do 2. lipnja 2017. AZTN je zaprimio zatražena očitovanja jedanaest poduzetnika.

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju kako objedinjena komunikacijska rješenja (UC sustavi) predstavljaju budućnost telekomunikacijskih sustava i rješenja poslovnih korisnika, kako nude šire funkcionalnosti od kućnih telefonskih centrala (PBX sustavi) te su svojevrsna nadogradnja kućnih telefonskih centrala. Kućne telefonske centrale čine dio, uži segment, tržišta objedinjenih komunikacijskih rješenja. Također, iz očitovanja ispitanih poduzetnika proizlazi da još uvijek veliki dio korisnika u Republici Hrvatskoj koristi klasičnija telekomunikacijska rješenja (PBX sustavi). Isto tako, većina proizvođača na tržištu u svojoj ponudi imaju i PBX sustave i UC sustave. Prilikom samog utvrđenja mjerodavnog tržišta, pogotovo kada se radi o dinamičnom tržištu, što tržište telekomunikacija sigurno je, AZTN je uzeo u obzir i razdoblje u kojem se povreda dogodila (2010.-2015. godine). Uzimajući u obzir stanje tehnologije za navedeno razdoblje te ekonomsku moć i potrebe korisnika na tržištu Republike Hrvatske, AZTN je utvrdio kako kućne telefonske centrale preciznije i potpunije obuhvaćaju tržište na koje se odnosi predmetni zabranjeni sporazum.

S obzirom na navedeno, AZTN smatra kako ne postoji neki precizniji naziv ili izraz od „kućnih telefonskih centrala” koji bi predstavljao PBX sustave. Pri tome je bitno naglasiti da se mjerodavno tržište ne odnosi na telekomunikacijska rješenja za privatne potrošače već se navedeni naziv odnosi na telekomunikacijska rješenja za poslovne korisnike u Republici Hrvatskoj. Naziv ili izraz „kućne telefonske centrale” objedinjuje sve vrste PBX rješenja i sustava, kako je ranije već i navedeno, ali ne uključuje UC sustave, tj. „objedinjena komunikacijska rješenja”.

Budući da je predmetni sporazum obuhvaćao kako prodaju, tako i ugradnju, održavanje i nadogradnju kućnih telefonskih centrala i sustava i to isključivo kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericcson/Aastra/Mitel, u konkretnom slučaju ne postoji tržišno natjecanje između raznih proizvođača navedene opreme već se radi o prodaji isključivo Ericcson/Aastra/Mitel opreme. Naime, u navedenom slučaju radi se o tzv. intra-brand tržišnom natjecanju tj. natjecanju u prodaji proizvoda istoga branda, u ovom slučaju Ericcson/Aastra/Mitel pri čemu tržišno natjecanje postoji samo u segmentu prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje istih proizvoda, a ne i u izboru proizvođača navedene opreme.

Kako je u konkretnom predmetu riječ o horizontalnom sporazumu koji ima za cilj ograničenje tržišnog natjecanja, precizno utvrđivanje mjerodavnog tržišta i tržišne snage poduzetnika nije od odlučne važnosti budući da njihovi tržišni udjeli ne utječu na činjenicu je li došlo do povrede odredbi ZZTN-a i članka 101. UFEU-a.

Naime, prema sudskoj praksi Sudova EU, Opći sud je u predmetima *Volkswagen* (točka 230) i *Danone* (točka 99) istaknuo kako postoji obveza Komisije definirati mjerodavno tržište u odlukama koje primjenjuju članak 81 (1) UEZ-a samo kada je nemoguće, bez takve definicije, utvrditi može li predmetni sporazum utjecati na trgovinu između članica i imali za cilj ili učinak sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja unutar zajedničkog tržišta.

Isto tako, u predmetima *Bathroom Fittings (Zuccheti)* (točke 28-31 i 34-35) i *Tokai Carbon* (točka 90) Opći sud je zauzeo stav kako nije Komisija ta koja proizvoljno odabire mjerodavno tržište već to čine članovi kartela namjerno usmjeravajući svoje antikompetitivne radnje na opisane proizvode i teritorije.

Stoga AZTN nije ulazio u detaljnu analizu tržišne snage poduzetnika na promatranom tržištu, već je, kako je prethodno navedeno, opisao tržište na koje se predmetni mogući zabranjeni sporazum odnosi.

Budući da se gore navedena oprema prodavala kupcima čija sjedišta se nalaze na teritoriju cijele Republike Hrvatske, AZTN je u smislu članka 6. Uredbe o mjerodavnom tržištu, mjerodavnim tržištem u zemljopisnom smislu utvrdio teritorij Republike Hrvatske.

5. Nenajavljene pretrage poslovnih prostorija

Temeljem članka 42. ZZTN-a, AZTN ima ovlast provođenja nenajavljenih pretraga poslovnih prostorija, zemljišta i prijevoznih sredstava, dokumenata, isprava i stvari koje se tamo nalaze, kao i pečačenje te privremeno oduzimanje predmeta, osobito ako postoji opasnost od skrivanja ili uništenja dokaza, a koji su nužni za utvrđivanje narušavanja tržišnog natjecanja u smislu članka 8. ZZTN-a i/ili članka 101. UFEU-a, a razumno je pretpostaviti da se oni nalaze u određenom prostoru ili kod određene osobe. Prije provođenja nenajavljenih pretraga, AZTN je dužan od Visokog upravnog suda Republike Hrvatske zatražiti nalog za provedbu iste.

S obzirom na dokumentaciju koju je Steiner dostavio uz svoju Prijavu, bilo je izvjesno da stranke posjeduju dokumentaciju u elektroničkom i materijaliziranom obliku koja ukazuje na postojanje mogućeg zabranjenog sporazuma, te da je riječ o dokumentaciji koja bi mogla teretiti stranke u ovom postupku. Stoga je postojala opasnost, u slučaju da stranke unaprijed budu obaviještene o provođenju pretrage ili kad bi AZTN je zatražio dokumentaciju pisanim putem, da bi postojeći dokazi, a koji bi mogli upućivati na postojanje teškog ograničenja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma, mogli biti skriveni ili uništeni.

Štoviše, već bi samo saznanje da AZTN vodi predmetni postupak predstavljalo stvarnu opasnost da stranke sakriju ili unište dokaze.

Stoga je AZTN od Visokog upravnog suda Republike Hrvatske zatražio izdavanje naloga za provedbu nenajavljenih pretraga poslovnih prostorija Ericssona, Retela i Kodeksa.

Također, AZTN je od Visokog upravnog suda Republike Hrvatske zatražio izdavanje naloga za provedbu nenajavljenih pretraga poslovnih prostorija Steinera, u svrhu provjere vjerodostojnosti dokumentacije dostavljene od strane tog poduzetnika, te kako bi se provjerilo pridržava li se Steiner obveze iz članka 3. stavka 5. Uredbe o kriterijima za oslobođenje ili umanjeње upravno-kaznene mjere, u dijelu koji se odnosi na dostavu točnih, potpunih i nezavaravajućih podataka.

AZTN je nenajavljene pretrage poslovnih prostorija ETK, Retela, Kodeksa i Steinera proveo u vremenskom razdoblju od 14. do 16. srpnja 2015., tijekom kojih je prikupljena značajna dokumentacija nužna za ocjenu predmetnog sporazuma.

6. Prijava Kodeksa za umanjeње upravno-kaznene mjere

AZTN je 24. studenog 2015., zaprimio prijavu Kodeksa za umanjeње plaćanja upravno-kaznene mjere u smislu članka 17. Uredbe o kriterijima za oslobođenje ili umanjeње upravno-kaznene mjere. Kodeks je navedenu prijavu dodatno nadopunio podneskom od 7. prosinca 2015.

U svojoj prijavi, Kodeks je priznao postojanje zabranjenog sporazuma na tržištu prodaje kućnih telefonskih centrala i svoje sudjelovanje u istom. Kodeks je istaknuo kako on taj sporazum nije ni inicirao niti poticao nego je to činio ETK, a Kodeks je bio indirektno prisiljen sudjelovati u sporazumu, jer bi u suprotnom bio onemogućen u prodaji predmetnih telefonskih centrala.

Kodeks je dalje naveo kako je u proljeće 2004. od ETK-a primio popis važnih kupaca na temelju kojeg se usmeno tražilo da im Kodeks ne smije samostalno davati ponude. Navedeni popis kupaca je Kodeks dostavio u privitku svoje prijave. Kodeks je također dostavio i ispise e-pošte iz kojih su vidljive aktivnosti pojedinih stranaka u predmetnom mogućem zabranjenom sporazumu.

Prema navodima Kodeksa tipični slijed događaja je bio taj da bi ETK najavio potencijalni posao („prijava projekta“) Marku Verbovšku u Mitel Austria tvrdeći ili da je taj posao pripremio u suradnji s korisnikom ili npr. da je to korisnik s kojim je već radio i da je to samo nastavak te suradnje. Marko Verbovšek bi e-poštu prosljedio Kodeksu nakon čega bi Kodeks potvrdio da se sa takvim prijedlogom slaže ili bi ga osporio. Mitel partner koji bi na taj način bio „nominiran“ za taj posao bio bi na tom projektu zaštićen već samom činjenicom da ostali Mitel partneri neće sudjelovati u nuđenju ili će sudjelovati sa dogovorenim cijenama, a osim toga za veće ili značajnije projekte dobio bi od Mitela posebne komercijalne uvjete za nabavu opreme za taj posao, obično povoljnije od standardnih uvjeta definiranih redovnim Mitel cjenikom ovisno o veličini posla ili njegovoj važnosti. Na taj način drugi partneri koji bi se natjecali na tom poslu automatski bi bili u poziciji da je njihova ponuda nepovoljnija.

7. Pokretanje postupka protiv Mitel Austria i spajanje postupaka

I podnositelj prijave za oslobođenje od plaćanja upravno-kaznene mjere i podnositelj prijave za umanjeње upravno-kaznene mjere su naveli kako je poduzetnik Aastra Technologies

Limited, Kanada (dalje: Aastra), kojeg je 2014. preuzeo također kanadski poduzetnik Mitel NC, putem svoje tvrtke kćeri koja sada ima naziv Mitel Austria GmbH, sa sjedištem u Schönbrunner Strasse 218/B/6.02, Beč, Republika Austrija, imao aktivnu ulogu u navedenom zabranjenom sporazumu.

Također, AZTN je temeljem dokumentacije nađene prilikom provođenja nenajavljenih pretraga utvrdio kako, iako se većina komunikacije odvijala između ETK, Steinera, Retela, Kodeksa, Vatela i Lumissa, dio komunikacije između navedenih poduzetnika se odvijao preko treće osobe, točnije Mitel Austrie, ranije Aastre.

Primjerice, jedan od poduzetnika bi zatražio „zaštitu projekta“ na način da bi podatke o određenom kupcu i projektu poslao putem e-pošte g. Marku Verbovšku, zaposleniku Aastre/Mitel Austrie koji bi to proslijedio drugom poduzetniku. „Zaštita projekta“ je podrazumijevala da se ostali sudionici suzdrže od davanja ponuda tom kupcu ili da ponude više cijene od poduzetnika koji traži zaštitu.

Međutim, uloga Aastre/Mitel Austrie nije bila samo prosljeđivanje informacija drugoj strani, već je u nekim slučajevima odobravanje „zaštite projekta“ od strane Aastre/Mitela bilo presudno i odlučujuće za dodjelu kupaca pojedinom sudioniku zabranjenog sporazuma, a uključivalo je i ograničavanje sudionika predmetnog sporazuma koji nije „zaštitiio projekt“ da slobodno određuje prodajnu cijenu, ukoliko isti ipak odluči dati ponudu.

Dokumentacija koja je prikupljena tijekom ranije navedenih nenajavljenih pretraga kao i očitovanja i dokumentacija dostavljena od strane podnositelja prijave za oslobođenje od plaćanja upravno-kaznene mjere te podnositelja prijave za umanjeње upravno-kaznene mjere, ukazuju na to da je uz poduzetnike ETK, Steiner, Retel, Kodeks, Vatel i Lumiss u mogućem zabranjenom sporazumu na tržištu kućnih telefonskih centrala i sustava u Republici Hrvatskoj sudjelovao i poduzetnik Mitel Austria.

Slijedom navedenog, a temeljem podataka i dokumentacije prikupljene u predmetu KLASA: UP/I 034-03/15-01/020, zaključeno je da postoje dostatne indicije za pokretanje postupka protiv poduzetnika Mitel Austria, radi utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a. Stoga je Vijeće, sukladno ovlastima iz članaka 30. točke 2. i članka 31. ZZTN-a, na 16/2016. sjednici, održanoj 25. svibnja 2016., donijelo odluku o pokretanju postupka u kojem je potrebno utvrditi je li i Mitel Austria sudjelovao u mogućem zabranjenom sporazumu na tržištu kućnih telefonskih centrala i sustava u Republici Hrvatskoj.

Zaključkom KLASA: UP/I 034-03/15-01/020, URBROJ: 580-09/64-2016-065 od 25. svibnja 2016. spojeni su postupci KLASA: UP/I 034.-03/15-01/020 i postupak KLASA: UP/I 034-03/16-01/012, radi vođenja jedinstvenog upravnog postupka, pod nazivom AZTN protiv Ericsson Nikola Tesla d.d., Zagreb, Steiner telekomunikacije d.o.o., Sveta Nedelja, Retel d.o.o., Zagreb, Kodeks d.o.o., Zagreb, Vatel d.o.o., Split, Lumiss d.o.o., Dubrovnik i Mitel Austria GmbH, Republika Austrija, utvrđivanje narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma, KLASA: UP/I 034-03/15-01/020.

8. Pokretanje postupka po članku 101. UFEU-a

Sukladno Smjernicama Europske komisije o učinku na trgovinu sadržanom u članku 81. i 82. UFEU-a (Službeni list 2004/C 101/07, od 27. travnja 2004.) u pravilu postoji učinak odnosno mogućnost utjecaja na trgovinu između država članica ako je riječ o sporazumu koji obuhvaća jednu ili dio jedne države članice EU.

846

S obzirom na navedeno, Vijeće je, sukladno ovlastima iz članka 30. točke 2. i članka 31. ZZTN-a, na sjednici 1/2018, održanoj 24. siječnja 2018., donijelo odluku da se postupak utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a protiv poduzetnika ETK, Steiner, Retel, Kodeks, Vatel, Lumiss i Mitel Austria vodi i radi utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a.

Zaključkom KLASA: UP/I 034-03/15-01/020, URBROJ: 580-09/64-2018-119 od 24. siječnja 2018. AZTN je dopunio zaključak o pokretanju postupka protiv poduzetnika ETK, Steiner, Retel, Kodeks, Vatel i Lumiss, KLASA: UP/I 034-03/15-01/020 URBROJ: 580-09/74-2015-006, od 1. srpnja 2015., na način da se postupak utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a protiv navedenih poduzetnika vodi i radi utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a.

Istim zaključkom dopunjen je i zaključak o pokretanju postupka protiv poduzetnika Mitel Austria, KLASA: UP/I 034-03/16-01/012, URBROJ: 580-09/64-2016-002 od 25. svibnja 2016. na način da se postupak utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a protiv navedenog poduzetnika, vodi i radi utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a.

S obzirom da je AZTN, sukladno članku 74. stavku 2. ZZTN-a, danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, 1. srpnja 2013., postao ovlašteno tijelo za primjenu članka 101. i 102. UFEU-a, a nije moguća retroaktivna primjena navedenih članaka ugovora, narušavanje tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a utvrđuje se u predmetnom postupku počevši od 1. srpnja 2013.

9. Očitovanja zaprimljena tijekom postupka

Kako bi utvrdila sve relevantne činjenice, AZTN je dopisima od 11. studenoga 2015. od ETK, Steinera, Retela, Kodeksa, Vatela i Lumissa, zatražio podatke i dokumentaciju, prvenstveno ugovore, sporazume i druge pravne akte kojima su stranke međusobno, odnosno s drugim poduzetnicima, uredile međusobna prava i obveze u svezi djelatnosti prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala, a koji su bili u primjeni u vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2010. do 2015. godine, podatke o kupcima/korisnicima usluga prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala u razdoblju od 1. siječnja 2010., te prihode ostvarene od djelatnosti prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala u razdoblju od 1. siječnja 2010. do dana zaprimanja dopisa AZTN-a.

Zaključkom o pokretanju postupka od 25. svibnja 2016. kao i dodatnim dopisom od 29. prosinca 2016. AZTN je zatražio Mitel Austriju dokumentaciju i podatke vezano uz ugovore, sporazume i druge pravne akte koje je Mitel Austria ili s njim povezani poduzetnici sklopio s poduzetnicima sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, kojima se uređuju međusobna prava i obveze u svezi proizvoda i opreme iz segmenta kućnih telefonskih centrala za područje Republike Hrvatske, a koji su bili u primjeni u vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2010. do primitka dopisa, detaljno pojašnjenje Partnerskog programa Mitel grupe, očitovanje o razlikama između ETK i Kodeksa kao *first-tier* partnera, te pojašnjenje funkcije i poslova koje obavlja Marko Verbovšek unutar Mitel Austrije i Mitel grupe.

AZTN je u razdoblju od 23. studenog 2015. do 6. ožujka 2017., zaprimio tražene podatke i dokumentaciju od svih stranaka. ETK je podnescima od 2. ožujka 2016., 3. travnja 2018. i 11. lipnja 2019. dostavio svoja dodatna očitovanja, a podneskom od 18. srpnja 2018. pravno mišljenje stručnog pomagača.

9.1. Očitovanje Steinera

Steiner je dodatno u svom podnesku, zaprimljenom u AZTN-u 23. studenog 2015. u bitnome naveo kako način poslovanja s ETK-om definiran međusobnim ugovorima nije prihvaćao s odobravanjem, budući da Steiner nije trebao ETK za ispomoć, a ako ih je trebao nije dobio sve što mu je bilo potrebno. Zbog čestih prigovora Steinera na ponašanje ETK zbog uskraćivanja informacija i podataka, nedostupnosti baze podataka, naplate usluge koju Steiner ne konzumira, došlo je do razmimoilaženja u poslovanju, a koje je konačno rezultiralo raskidom Ugovora o poslovnoj suradnji dana 23. veljače 2011. Steiner je nakon toga zatražio od predstavništva Mitel Austrie u Beču model direktnog rada sa proizvođačem, međutim predstavništvo u Beču ga je uputilo na dogovor s ETK-om. Prema navodima Steinera, predstavništvo u Beču je uredno podržavalo politiku ETK-a koji se prema svojim partnerima ponašao na isti način i prije 2008. godine kao i u 2015., a što je uključivalo manipulacije s partnerima, uskraćivanje tehničkih informacija, alatima potrebnim za samostalan rad, cjenikom, programom za izradu ponuda, za izradu kalkulacija, samo kako bi ETK manipulirao s partnerima, određivao cijene, određivao tko kome dostavlja ponudu i s kojim cijenama se ide kod krajnjeg korisnika.

9.2. Očitovanje Vatela

Vatel je u podnesku od 27. studenog 2015. u bitnome naveo kako suradnja Vatela i ETK-a u djelatnosti prodaje, ugradnje i održavanja telekomunikacijskih poslovnih sustava i pripadajuće opreme traje od kraja 2003. godine, te da Vatel nije imao nikakvih ograničenja u obavljanju sličnih djelatnosti, u smislu rada sa sličnim poduzetnicima i dobavljačima opreme ili usluga, niti je imao bilo kakvih teritorijalnih ograničenja u obavljanju navedene djelatnosti.

Vatel je dalje naveo kako je od početka svog djelovanja bio usmjeren na to da svoje poslovne aktivnosti pruža na teritoriju Dalmacije, stoga mu je potpuno nepoznata aktivnost „uređenja tržišta“ na partnere prema regionalnom sjedištu budući da su predmetne poslove na njihovom području nesmetano izvodile tvrtke iz drugih regija, najčešće iz Zagreba, dok je u isto vrijeme Vatel pružao neke usluge u Zagrebu. Vatel je poznato da su bile predviđene niti da je bilo ikakvih kažnjavanja partnera koji su takve aktivnosti provodili, niti zna za podjelu tržišta formiranjem Tablica lova jer Vatel nikome nije uvjetovao da ne radi s većim kupcima ili javnim poduzećima. Ističe kako u svojim aktivnostima nikada nije bio uvjetovan s kojom cijenom i s kakvim uvjetima će raditi, već je sa svima radio sa korektnim tržišnim cijenama i uvjetima.

Nadalje, Vatel je naveo kako je njegova poslovna politika oduvijek bila vezati se uz renomirane tvrtke pa su u svom poslovanju nastojali biti lojalan i pouzdan partner. Ta lojalnost je vidljiva iz podatka da je Vatel poslovnim korisnicima nudio, prodavao, ugrađivao i održavao isključivo poslovne telekomunikacijske sustave proizvođača Ericsson i to ne zbog toga jer ga je netko uvjetovao da tako radi, nego jer je smatrao da je to ispravna poslovna odluka.

9.3. Očitovanje ETK

ETK je u svom podnesku od 11. prosinca 2015. u bitnome naveo kako je u konkretnom slučaju riječ o mreži partnera ETK tzv. *resellera*, dakle onih subjekata koji djeluju temeljem ugovornog odnosa s ETK u pogledu rješenja (PBX) kućnih centrala proizvođača Mitel. ETK podrazumijeva kako se odnos s partnerima uspostavlja i realizira kao vertikalni odnos, koji se reflektira samo *intra-brand* u odnosu na Mitelove proizvode. Vertikalni odnos u pravilu

odražava robno-novčanu protestaciju u pogledu predmetne (iste) robe te podrazumijeva uzvodna i nizvodna tržišta, a samim time i poduzetnike koji surađuju u takvom vertikalnom odnosu. Različita pozicija nastaje pri horizontalnim odnosima gdje u pravilu nema robno-novčane protestacije, i to bilo da se radi o zabranjenim horizontalnim odnosima, primjerice kartelima, bilo o dopuštenim horizontalnim odnosima koji nastaju u različitim oblicima kooperacija.

ETK je naveo kako za razliku od *inter-brand* natjecanja koje se događa među konkurentima na tržištu u pogledu različite robe (žiga tj. branda), svi odnosi obuhvaćeni ovim postupkom su smješteni u kontekst *intra-brand* odnosa, što ako već u potpunosti ne isključuje zaključkom o pokretanju postupka naznačene teze AZTN-a, onda svakako iziskuje detaljnu ocjenu svih odnosa na tržištu. Nadalje, ako se moguće ukazuje da predmetni odnosi nisu zabranjeni prema objektu (a na što sama struktura odnosa inicijalno upućuje), onda je potrebno ispitati učinke moguće spornog odnosa. Kao dodatno test-pitanje, bilo bi potrebno donijeti pravni sud o značaju ekonomski suprotstavljenog odnosa tj. jednostavno rečeno: bi li negativni učinci bili izraženi na tržištu da takav tobože sporni sporazum nije postojao? Dodatno, u praktičnom smislu formulirano pitanje bi moglo glasiti: bi li kupci i tržište bili u boljem položaju da ETK nije uopće formirao svoju partnersku mrežu? Ovo su pitanja koje su inicijalno bitna za istaknuti jer odgovori presudno utječu na definiciju tržišta, identifikaciju položaja subjekata na tržištu, eventualne sporne učinke, te ono što je najvažnije, od utjecaja su na kvalifikaciju samog moguće spornog odnosa, naveo je ETK.

Nadalje, ETK je naveo kako je 2008. godine Ericsson, globalna korporacija, zbog kontinuiranog pada tržišnog udjela, značajnog kontinuiranog pada prihoda i profita te fokusa na nova strateška područja prodala PBX poslovni segment kanadskoj kompaniji Aastra Technologies. Istovremeno je ETK u Hrvatskoj razmišljao o izlasku iz tog segmenta. Međutim, u želji da se održi odnos s partnerima i kupcima, ETK je nastavio sa navedenim poslovnim aktivnostima. Zbog smanjenog obujma poslovanja i kontinuiranog gubitka tržišnog udjela, prihoda i profita ETK u ovom segmentu u Hrvatskoj, na tome je angažirana samo jedna osoba u prodaji, a taj izuzetno mali segment poslovanja je bio izvan strateškog fokusa Uprave i menadžment tima kompanije. ETK je naglasio kako je većina partnera *resellera* - a koja je postojala u odnosu na Mitel proizvodni program - disperzirala svoje poslovanje, nudeći u svojoj ponudi portfelj drugih rješenja, što se može ocijeniti kao smislen odgovor na tržišne prilike u kontekstu disruptivnih tehnoloških promjena. ETK je napomenuo kako on, u pravnom i ekonomskom smislu preuzima prema Mitelu sve rizike koji proizlaze iz odnosa s partnerima.

U podnesku od 2. ožujka 2016. ETK je naveo kako su od 1995. do sredine 2008. Ericsson Enterprise Aktiebolag (dalje: Ericsson EA) i ETK bili jedan gospodarski subjekt, te su svi drugi distributeri, uključujući i Kodeks, crpili svoja ugovorna prava i ograničenja od tog jedinstvenog subjekta kao proizvođača i dobavljača (koji je za sebe legitimno zadržao i određene vidove prodaje krajnjim kupcima).

ETK je naveo kako je početkom 2000. započelo ustrojavanje mreže distributera na maloprodajnoj razini za non-key account klijente (key-account kupce je Ericsson EA/ETK zadržao za sebe). Ericsson EA/ETK je tijekom 2002. do 2003. odlučio i formalno alocirati, na ekskluzivnoj osnovi, pojedine postojeće kupce distributerima koji su im izvorno prodali proizvod ili je kupac njihov dugogodišnji klijent, odnosno kad je riječ o novim odnosno budućim kupcima ta bi se alokacija obavljala „po pravilu “tko prvi njegova djevojka”. Zamisao je bila da novi kupac bude alociran onom distributeru koji mu je već prodao robu, ili je i prije same prodaje, pružao klijentu savjetodavnu podršku u pogledu optimalnog tehničkog rješenja za njegove konkretne potrebe. Upravo je zbog toga, Ericsson EA/ETK sazvao, i financirao, sastanak na Brijunima 2003., na kojem je izložio formalizirani novi model distribucije u vidu ekskluzivne alokacije kupaca svim ostalim svojim pod-distributerima, pod

prijetnjom gubitka statusa distributera. Sukladno navodima ETK, svrha ekskluzivne alokacije kupaca bila je zaštita od *free-ridinga*. Distributeri primjenu tog sustava nisu mogli odbiti, jer bi time ostali bez ugovora o distribuciji.

Sukladno navodima ETK, kad su pojedini sudionici distribucijske mreže svih principala u razdoblju od 2003. do sredine 2015. tražili "zaštitu projekta", to se svodilo isključivo na prezentaciju tvrdnji/dokaza o tomu da je pojedini distributer, ili pod-distributer doista uložio nenaplativ trošak u poticanje određenog kupca da kupi ili pri naknadnim kupnjama ostane privržen proizvodu iz ponude branda Ericsson odnosno Aastra/Mitel, te da stoga ima osnovano pravo tog potencijalnog kupca smatrati alociranim sebi, tj. smatrati ga svojim kupcem, kao i da stoga ima pravo biti zaštićen na temelju dodijeljenog mu ekskluziviteta.

Ako nitko nije osporavao da je pojedini klijent kupac nekoga od distributera, Ericsson EA/ETK je to u pravilu prihvatio. U slučaju spora između dva pod-distributera koji su imali ugovor s ETK-om, oko pojedinog kupca, taj spor je, od tada pa nadalje, odlukom Ericssona EA/ETK, unutar tog jedinstvenog gospodarskog subjekta, rješavao ETK. U slučaju spora između ETK odnosno njegovih pod-distributera, i Kodeksa, takav spor rješavao je unutar Ericssona EA/ETK-a, Ericsson EA.

Nakon preuzimanja relevantnog segmenta Ericsson EA-ovog poslovanja od strane Aastre/Mitela kao proizvođača/dobavljača, u tom se pogledu, osim pravne osobe principala, kako navodi ETK, ništa nije izmijenilo. Stvarni odnos ETK i Kodeksa nije bitno promijenjen, odnosno, kako je naveo ETK, navedeni odnos i dalje je ostao faktički vertikalalan.

ETK tvrdi kako takva distribucija ni na koji način nije narušila inter-brand tržišno natjecanje, u kojem nije nedostajalo svjetski poznatih brandova, što je vidljivo po tomu što je tržišni udio Ericsson EA/ETK od 2003. godine pa nadalje, bio u kontinuiranom padu, te je u 2014. iznosio oko 15 posto ili manje.

Gledano s potpuno formalističke strane, ETK je pojasnio kako ETK i Kodeks do sredine 2008., uopće nisu bili poduzetnici koji su djelovali na istoj razini distribucije, a kad su to bez ikakve svoje aktivne uključenosti ili namjere, postali, ETK se uklopio u postojeći sustav koji je već bio ustrojen, i koji je funkcionirao na način kao i ranije, kojeg je Aastra/Mitel zadržao. ETK je zadržao svoje kupce (koji su dotad bili kupci proizvođača/dobavljača Ericsson AE/ETK), a Kodeks svoje. ETK je naveo kako je time ex lege formalno postao repozicioniran u postojećem sustavu vertikalnog ustroja distribucije proizvođača, te mu nikakav sporazum s Kodeksom nije trebao, niti je do njega došlo. Riječ je o sustavu distribucije koji je bio oktroiran od strane Ericssona EA/ETK, i kao takav preuzet u neizmijenjenom obliku od Aastre/Mitela, a koji je, sukladno tvrdnjama ETK, po svemu slijedio logiku vertikalnih sporazuma, i Uredbe o izuzeću vertikalnih sporazuma, kakva je i danas na snazi.

Dana 3. travnja 2018., AZTN je zaprimio podnesak ETK u kojemu isti ističe kako smatra potrebnim dopuniti svoja prethodna očitovanja podacima o procjeni prihoda ostvarenih od djelatnosti prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala u razdoblju od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2017., te strukturi ukupnih prihoda ETK u 2015., 2016. i 2017. godini, a radi utvrđivanja strukture i odnosa na tržištu, uz napomenu kako je predmetno tržište izrazito dinamično i podložno značajnim tehnološkim promjenama.

Pritom, tek mali dio, prosječno gledano manji od [0-3]% ukupne prodaje tijekom 2017. godine, otpada na segment Enterprisea (a što uključuje prodaju telefonskih centrala za poslovne korisnike proizvođača Mitel, a robne marke MX-ONE). Naglasio je kako se mjerodavno hrvatsko tržište robne marke MX-ONE smanjuje iz godine u godinu zbog velikih promjena koje se događaju u tehnologiji te zbog sve veće konkurencije odnosno pojave novih ponuđača i novih tehnologija.

ETK je naveo kako dostavljeni podaci pokazuju kako je taj poduzetnik prvenstveno izvozna kompanija pretežno orijentirana na visoko-tehnološka rješenja sa strateškim fokusom na razvojno istraživačke aktivnosti.

Naglasio je kako segment Enterprisea predstavlja minoran dio poslovanja ETK koji nikada nije bio u strateškom fokusu posloводства tog poduzetnika. Međutim, naveo je kako bi utvrđenje sudjelovanja ETK u zabranjenom sporazumu, kako je navedeno u zaključku o pokretanju postupka, moglo rezultirati isključenjem istoga iz izvoznih poslova i drastičnim smanjenjem opcija pri izvozu spomenutih tehnoloških proizvoda. Pritom je spomenuo odredbu članka 254. Zakona o javnoj nabavi ("Narodne novine", br. 120/2016) koja propisuje kako Javni naručitelj može isključiti gospodarskog subjekta iz postupka javne nabave ako se (i) može dokazati odgovarajućim sredstvima da je gospodarski subjekt kriv za teški profesionalni propust koji dovodi u pitanje njegov integritet, odnosno (ii) ima dovoljno vjerojatnih pokazatelja da se zaključi da je gospodarski subjekt sklopio sporazum s drugim gospodarskim subjektima kojem je cilj narušavanje tržišnog natjecanja, kao i da takva bitno slična odredba postoji i u nizu drugih jurisdikcija.

Podneskom od 18. srpnja 2018. ETK je dostavio u spis pravno mišljenje izv. prof. dr. sc. Jasminke Pecotić Kaufman, s Katedre za pravo Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u svojstvu stručnog pomagača stranke u smislu članka 38. ZUP-a. U uvodu navedenog mišljenja se navodi kako je isto dano temeljem činjenica iznesenih u podnescima odvjetnika ETK, temeljem dopisa AZTN-a upućenih ETK-u, te pojašnjenja i podataka dostavljenih od strane ETK.

Stručna pomagačica je mišljenja kako je jačanje inter-brand konkurencije, te činjenica da je proizvod Ericsson/ETK sve više gubio tržišni udio, pri tome prateći kretanje procjene tržišnog udjela ETK na teritoriju Republike Hrvatske u razdoblju od 2008. do 2017. godine, utjecala na to da je Ericsson/ETK želio dodatno urediti distributersku mrežu. Navedeno je, sukladno navodima dostavljenog pravnog mišljenja, vidljivo iz dokumenta „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ (Internal Guidelines) od 28. svibnja 2003. kojim je uspostavljen novi model distribucije: ekskluzivna alokacija kupaca (pod)distributerima, te je održan sastanak s distributerima na Brijunima u svrhu informiranja o novim pravilima.

Dalje je pojasnila kako se u pravu tržišnog natjecanja ovakva ekskluzivna alokacija kupaca smatra vertikalnim ograničenjem na koje se primjenjuje članak 8. stavak 1. ZZTN-a, koji zabranjuje sporazume koji ograničavaju tržišno natjecanje. Međutim, sukladno navedenom pravnom mišljenju, ekskluzivna alokacija kupaca izuzeta je od zabrane temeljem članka 9. stavka 2. točke a) Uredbe o vertikalnim sporazumima („Narodne novine“, br. 37/11), pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti za primjenu skupnog izuzeća. Čak i ako nisu ispunjeni uvjeti iz Uredbe, ne znači da je sporazum zabranjen, već se primjenjuje članak 8. stavak 3. ZZTN-a, koji propisuje četiri uvjeta koja kumulativno moraju biti ispunjena da bi se sporazum smatrao izuzetim od zabrane.

Prof. Pecotić Kaufman, u dostavljenom pravnom mišljenju, je zaključila kako u konkretnom slučaju nije riječ o koluziji na razini distributera, već je riječ o dopuštenom vertikalnom ograničenju.

Podneskom od 11. lipnja 2019. ETK je dopunio svoja prethodna očitovanja podacima koji se odnose na poslovanje tog poduzetnika u 2018. godini, a iz kojih, kao i iz ranije dostavljenih podataka, kako navodi ETK, proizlazi kako se prihvodi ETK s tržišta kućnih telefonskih centrala smanjuju te zaključuje kako je ETK na tom tržištu ruban i nebitan poduzetnik.

Isto tako, podneskom od 30. travnja 2020. ETK je dopunio svoja očitovanja podacima o svom poslovanju u 2019. godini, navodeći kako su prihodi tog poduzetnika u segmentu prodaje kućnih telefonskih centrala zanemarivi, a što čini i djelovanje tog poduzetnika na navedenom tržištu zanemarivim u ukupnom poslovanju, te je u bitnome ponovio kako je danas ETK usmjeren na inozemna tržišta, kao i razvojno-istraživačke djelatnosti.

9.4. Očitovanje Mitel Austrie

U podnesku od 30. rujna 2016. Mitel Austria je naveo kako nije zaključio nikakve sporazume, ugovore niti je donio ikakve pravne akte, niti je u izravnom ugovornom odnosu s poduzetnicima na području Republike Hrvatske, a kojima bi se uređivala međusobna prava i obveze u svezi proizvoda i opreme iz segmenta kućnih telefonskih centrala za područje Republike Hrvatske. Također je naveo kako je Mitel Austria član Mitel grupacije čije je glavno sjedište u Kanadi, a koja je u travnju 2015. preuzela Aastra Grupaciju, uključujući i njezino poslovanje u Republici Hrvatskoj.

Podneskom od 2. studenoga 2016., Mitel Austria se očitovao kako je osnovna djelatnost Mitel grupe proizvodnja, isporuka i implementacija složenih komunikacijsko-telefonskih rješenja namijenjenih poslovnim korisnicima. Mitel Grupa u segmentu tržišta koje pokriva isporuku i implementaciju poslovnih komunikacijskih rješenja nije izravno prisutna na tržištu Republike Hrvatske već ima organiziran sustav selektivne distribucije, koji se sastoji od tzv. first-tier partnera (ili distributera) i second-tier partnera.

Mitel grupa je ovaj model distribucije preuzela od Aastra Grupe tijekom 2014., dok je Aastra Grupa isti stekla 1. svibnja 2008. od Ericsson grupe. Stoga i ugovori kojima se reguliraju odnosi između first-tier partnera i članice Mitel Grupe sa sjedištem u Švedskoj (točnije, Mitel Telecom Sweden, AB) odražavaju navedene korporativne promjene.

First-tier partneri (distributeri) Mitel Grupe u Republici Hrvatskoj su ETK i Kodeks. Isti su u izravnom ugovornom odnosu s članicom Mitel Grupe sa sjedištem u Švedskoj, Mitel Telecom Sweden, AB.

Osim first-tier partnera, sustav selektivne distribucije Mitel grupe u Republici Hrvatskoj uključuje tzv. „resellere“ ili second-tier partnere (pod-distributere) odnosno trgovce na veliko. Reselleri nisu u ugovornom odnosu s principalom, koji je u ovom slučaju Mitel Telecom Sweden, AB, te sukladno tome ne kupuju izravno od principala niti s istim izravno komuniciraju. Pod-distributeri su u ugovornom odnosu s first-tier partnerima, od njih kupuju robu i/ili usluge radi daljnje prodaje, najčešće krajnjim korisnicima. Uloga principala u odnosu na resellere ograničena je na potvrđivanje imenovanja resellera, a na prijedlog jednog od first-tier partnera. Prema podacima koji su dostupni poduzetniku Mitel Austria, first-tier partneri ETK i Kodeks u Republici Hrvatskoj imaju, ili su imali, ugovore sa resellerima: Steiner, Retel, Vatel i Lumiss.

Mitel Austria je dalje naveo kako je iz opisane sheme sustava selektivne distribucije Mitel grupe u Republici Hrvatskoj razvidno da se radi o vertikalnim sporazumima između poduzetnika u kojem članica Mitel grupe sa sjedištem u Švedskoj, Mitel Telecom Sweden, AB, ima ulogu principala, dok first-tier partneri i pod-distributeri djeluju na nižim razinama distribucije.

Stoga Mitel Austria tvrdi kako se u konkretnom slučaju radi o vertikalnim sporazumima u smislu članka 2. Uredbe o vertikalnim sporazumima koji ispunjavaju uvjete za skupno izuzeće od opće zabrane iz članka 8. stavka 1. ZZTN-a, kao i članka 3. stavka 3. Uredbe o vertikalnim sporazumima s time da tržišni udio Mitel grupe na mjerodavnom tržištu na kojem

prodaje proizvode koji su predmet sporazuma nije veći od 30% u skladu s odredbama članka 5. stavka 1. Uredbe o vertikalnim sporazumima.

Štoviše, Mitel Austria smatra da na mjerodavnom tržištu, Mitel Grupa ima vrlo mali udio koji se kreće u rasponu od 5-7%, te stoga smatra da se na iste treba primijeniti Uredba o sporazumima male vrijednosti.

Mitel Austria je istaknuo kako nema saznanja da je on ili njegovo osoblje izravno sudjelovalo u mogućem kartelu konstituiranom na razini first-tier partnera u sustavu selektivne distribucije Mitel grupe odnosno da je postojao horizontalni sporazum na razini first-tier partnera u okviru kojeg je došlo do utvrđivanja cijena proizvoda i usluga na mjerodavnom tržištu kao i do podjele tržišta.

Mitel Austria je naglasio kako nije u ugovornom odnosu s niti jednim od first-tier partnera niti ima mogućnost donošenja obvezujućih odluka kojih bi se first-tier partneri morali pridržavati. Stoga je, opreza radi, istaknuo prigovor promašene pasivne legitimacije.

Mitel Austria je na razini Mitel Grupe zadužen za praćenje prodaje Mitel proizvoda između ostalog i na mjerodavnom tržištu Republike Hrvatske kao i na drugim tržištima u regiji, te za praćenje usklađenosti rada first-tier partnera s Partnerskim programom Mitel grupe. Osobe zadužene za hrvatsko tržište na strani poduzetnika su Frederic Bonne, prokurist Mitel Austrie, i Marko Verbovšek koji radi na poziciji rukovoditelja prodaje.

Mitel Austria nije imao niti ovlast niti je izravno odnosno neizravno nametao minimalne odnosno fiksne cijene svojih proizvoda. First-tier partneri u sustavu selektivne distribucije imali su potpunu slobodu formiranja cijena kada su proizvod prodavali izravno krajnjem korisniku ili second-tier partnerima odnosno resellerima. Mitel nije izravno ili neizravno zabranjivao first-tier partnerima podnošenje ponude u istim natječajima niti je dijelio kupce jednom ili drugom first-tier partneru ili pak resellerima. Mitelu Austria je u potpunosti irelevantno koji je od first-tier partnera ili resellera u konačnici izabran kao najpovoljniji ponuditelj ako je krajnji korisnik izabrao ponudu bilo kojeg od njih. Pored toga, Mitel grupa nije u svom sustavu selektivne distribucije nametala bilo kakve obveze isključivosti koje bi bilo kojeg člana na bilo kojoj razini obvezivale da u svojoj ponudi isključivo nudi proizvode i usluge Mitel Grupe. First-tier partneri i second-tier partneri su u potpunosti slobodni odlučivati da li će u konkretnom natječaju nuditi proizvode Mitel grupe ili konkurentne proizvode.

Budući da je Mitel grupa, a time i Mitel Austria kao član Mitel grupe, na višoj razini vertikalne strukture sustava selektivne distribucije, taj poduzetnik smatra kako se na iste stoga primjenjuju pravila koja se odnose na vertikalne, a ne na horizontalne sporazume.

Pojam „zaštićeni projekt“ se, prema mišljenju Mitel Austrie, pogrešno kolokvijalno uvriježio u internoj komunikaciji na lokalnoj razini, a zapravo se radi o smjernicama i procedurama na razini Mitel grupe kojima se odobravaju posebni popusti za strateški bitne projekte.

Svrha postojećeg modela nije bila da se „drugi sudionici suzdrže od davanja ponuda odnosno da ponude više cijene od poduzetnika koji traži zaštitu...“, već je svrha tog modela bila da se u određenim, strateški bitnim projektima za Mitel grupu, odobre dodatni popusti partnerima (first-tier partnerima) kako bi se bolje konkuriralo tržišnim takmacima Mitel grupe, te kako bi se u konačnici dobio konkretan natječaj. Partnerski program Mitel Grupe uključuje i tzv. Proceduru podnošenja Zahtjeva za posebne popuste koji je na jednakoj osnovi dostupan svim first-tier partnerima. Osnovni cilj ovog modela je omogućavanje efektivnog tržišnog natjecanja Mitel grupe sa svojim tržišnim konkurentima, a to su Cisco, Panasonic, Avaya i Unix, a ne da se u okviru iste dijele kupci i tržište niti da se utvrđuju cijene. Model se

primjenjivao i još uvijek se primjenjuje na lokalnoj razini kao tzv. Discount Request Process Version 1.4.3. od 1. svibnja 2013. koji je Mitel Austria dostavio u spis.

Mitel Austria smatra da niti jedna odredba navedenog dokumenta ne sadrži teška ograničenja tržišnog natjecanja niti je primjenom iste došlo do takvih ograničenja. Čak i ako bi popusti koje su first-tier partneri dobivali u okviru istih projekata bili različiti (a Mitel Austria to ne smatra teškim ograničenjem tržišnog natjecanja), first-tier partneri su još uvijek bili u mogućnosti podnositi konkurentne ponude krajnjim korisnicima, budući da je isporuka PBX Solutiona predstavljala manji udio u ponudama koje su uobičajeno uključivale i cijeli niz drugih proizvoda i usluga. Stoga Mitel Austria smatra da primjenom modela posebnih popusta za određene projekte od strateškog interesa ni u kom slučaju ne predstavlja horizontalni sporazum niti se njime teško ograničava tržišno natjecanje, osobito ako se uzme u obzir gotovo beznačajni tržišni udjel Mitel grupe na mjerodavnom tržištu.

Uzevši u obzir vertikalnu poziciju Mitel grupe, a time i Mitel Austrie, u odnosu na druge stranke ovog postupka, kao i neznatan udio Mitel Grupe na mjerodavnom tržištu, Mitel Austria smatra da je postupak AZTN-a protiv tog poduzetnika potrebno obustaviti budući da ne postoje pravne pretpostavke za vođenje postupka protiv istoga. Podredno i opreza radi, Mitel Austria je izjavio prigovor zastare vođenja postupka protiv istoga u odnosu na dio koji se odnosi na 2010. godinu.

Podneskom od 6. ožujka 2017. Mitel Austria je pojasnio kako Mitel Grupa u Republici Hrvatskoj, putem svoje selektivne distribucijske mreže, plasira tzv. PBX - Private Branch Exchange rješenja, što uključuje isporuku, implementaciju, te po potrebi održavanje složenih telekomunikacijskih mrežnih rješenja za poslovne korisnike. Mitel Grupa u Republici Hrvatskoj prodaje dva proizvoda s pripadajućom opremom i softverskom podrškom, i to MiVoice MX-ONE koji je namijenjen velikim poslovnim korisnicima, te MiVoice 400 koji je namijenjen malim i srednjim poduzetnicima do 250 radnika.

Mitel Austria je dostavio prezentaciju pod nazivom Mitel Partner Program (Europe Zone 3 Reseller St Solutions Partner) iz svibnja 2015. koja prikazuje koji su uvjeti potrebni za stjecanje određene razine partnerskog statusa: Platinum Partner, Gold Partner, Silver Partner i Authorized Partner. Razina partnerstva koja se dodjeljuje pojedinom partneru ovisi o opsegu prodaje, broju obučenog i autoriziranog prodajnog i tehničkog osoblja, postojećem korisničkom portfelju i referentnim korisnicima, te demonstracijskim i izvršiteljskim kapacitetima.

ETK je first-tier Gold Partner Mitel Grupe, dok je Kodeks u trenutku dostave predmetnog Mitelovog očitovanja postao Silver Partner. Uzevši u obzir kapacitete, osposobljenost te resurse koji mu stoje na raspolaganju, ETK se u većoj mjeri fokusirao na isporuke PBX rješenja velikim korisnicima (iskoruku rješenja MiVoice MX-ONE), dok je Kodeks svoje poslovanje usmjerio na isporuke PBX rješenja malim i srednjim poduzetnicima (iskoruke, implementacije i podrške proizvodu MiVoice 400).

Mitel Austria je pojasnio kako je Marko Verbovšek zaposlen u tom poduzetniku od 1. svibnja 2008., na mjestu direktora prodaje temeljem valjanog ugovora o radu zaključenog između poduzetnika i Marka Verbovšeka prema slovenskom pravu. Marko Verbovšek je prije 1. svibnja 2008. radio u Ericsson Slovenija, a sadašnji ugovor o radu (u kojem je još uvijek navedena Aastra Austria GmbH kao poslodavac) je nastavak njegovog radnog odnosa nakon prijenosa gospodarske cjeline PBX rješenja za poslovne korisnike na Aastra Grupu. U opseg poslova koje Marko Verbovšek obavlja temeljem svojeg ugovora o radu ulazi izvršavanje svih poslova vezanih uz prodaju Mitel proizvoda po specificiranim prodajnim kanalima, koji prema internoj raspodjeli posla, uključuju Mitelove prodajne kanale u Republici Hrvatskoj, selekcija i izbor partnera distributera te zaključivanje novih i pregled i obnavljanje

partnerskih ugovora za Mitelova poslovna rješenja, uspostavljanje takvih prodajnih kanala koji će osigurati dobru pokrivenost tržišta, praćenje razvoja tržišta u području poslovnih sustava i rješenja u regiji kao i djelatnosti partnera, te izvršavanje drugih dodatnih poslova prema nalogima nadređenih te drugih povremenih i/ili hitnih poslova u skladu sa svojim znanjima i vještinama.

10. Preliminarno utvrđene činjenice u postupku

AZTN je temeljem do sada provedenog ispitnog postupka utvrdio kako dosad utvrđene činjenice ukazuju na to da su ETK, Steiner, Kodeks, Retel, Vatel, Lumiss i Mitel Austria sklopili zabranjeni sporazum koji za cilj ima sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja, u smislu članka 8. ZZTN-a i članka 101. UFEU-a, na način da su podijelili tržište prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericsson/Aastra/Mitel u Republici Hrvatskoj, te su utvrđivali prodajne cijene navedenih proizvoda i usluga na mjerodavnom tržištu.

Člankom 8. stavkom 1. ZZTN-a zabranjeni su svi sporazumi između dva ili više neovisnih poduzetnika, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje, koje kao cilj ili posljedicu imaju narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, a osobito oni kojima se izravno ili neizravno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene, odnosno drugi trgovinski uvjeti, ograničava ili nadzire proizvodnja, tržište, tehnološki razvoj ili ulaganje, dijele tržišta ili izvori nabave, primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima, čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju, uvjetuje sklapanje ugovora prihvaćanjem od drugih ugovornih strana dodatnih obveza, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom tih ugovora.

Sporazumima u smislu članka 8. stavka 1. ZZTN-a smatraju se osobito ugovori, pojedine odredbe ugovora, usmeni ili pisani dogovori među poduzetnicima te usklađena praksa koja je posljedica takvih dogovora, odluke poduzetnika ili udruženja poduzetnika, opći uvjeti poslovanja i drugi akti poduzetnika koji jesu ili mogu biti sastavni dio ugovora i slično, neovisno o tome jesu li takvi sporazumi sklopljeni između poduzetnika koji djeluju na istoj razini proizvodnje, odnosno distribucije (horizontalni sporazumi) ili između poduzetnika koji ne djeluju na istoj razini proizvodnje, odnosno distribucije (vertikalni sporazumi).

Sukladno članku 101. UFEU-a budući da su nespojivi s unutarnjim tržištem, zabranjuju se: svi sporazumi među poduzetnicima, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje koji bi mogli utjecati na trgovinu među državama članicama i koji imaju za cilj ili posljedicu sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu, a osobito oni kojima se:

- (a) neposredno ili posredno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene ili drugi trgovinski uvjeti;
- (b) ograničuju ili nadziru proizvodnja, tržišta, tehnički razvoj ili ulaganja;
- (c) vrši podjela tržišta ili izvora nabave;
- (d) primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s ostalim trgovinskim partnerima, čime ih se stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju;
- (e) sklapanje ugovora uvjetuje preuzimanjem dodatnih obveza od strane drugih stranaka koje, po svojoj naravi ili prema običajima u trgovini, nisu ni u kakvoj vezi s predmetom tih ugovora.

Temeljem do sad utvrđenih činjenica proizlazi kako su ETK, Steiner, Kodeks, Retel, Vatel i Lumiss međusobno podijelili tržište na način da su odredili koji kupac „pripada“ kojem sudioniku sporazuma, odnosno dogovorili su tko će kojem kupcu pružati uslugu prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericsson/Aastra/Mitel, a sve u svrhu kako ne bi međusobno konkurirali i time „rušili“ cijene

jedni drugima. U slučajevima kada navedeni poduzetnici nisu među sobom uspjeli postići sporazum o tome kome će pripasti pojedina stranka (točno određeni poduzetnik) u pojedinom slučaju, Mitel Austria bi kao facilitator rješavao sukob, sudjelovao kao moderator sporazuma, proslijeđujući poruke među sudionicima sporazuma, a u nekim slučajevima i odlučujući kome će pripasti kupac u određenom natjecanju odnosno poslu.

AZTN je u konkretnom slučaju kao interpretativni instrument koristio pravnu stečevinu Europske unije (*acquis communautaire*) te je izvršila uvid u Smjernice o horizontalnim sporazumima kao i u ranije navedene odluke Suda EU i Općeg suda.

Temeljem točke 20. Smjernica, kada se utvrdi da sporazum ima za cilj sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja, nema potrebe uzimati u obzir i njegove konkretne učinke. To znači da su takvi sporazumi zabranjeni *per se* bez obzira jesu li nastupili njihovi stvarni učinci na tržišno natjecanje ili ne.

Sukladno točki 21. Smjernica, ograničenja tržišnog natjecanja prema cilju jesu ona ograničenja koja već po samoj svojoj prirodi imaju mogućnost ograničavanja tržišnog natjecanja, a sukladno točki 22. Smjernica, sadržaj konkretnog sporazuma i njegovi objektivni ciljevi relevantni su pri ocjeni ima li taj sporazum za cilj ograničiti tržišno natjecanje.

Prema točki 23. Smjernica, u slučaju horizontalnog sporazuma, o kakvom je sporazumu u konkretnom slučaju riječ, ograničenja tržišnog natjecanja prema cilju uključuju dogovaranje cijena ili drugih trgovinskih uvjeta, ograničavanje proizvodnje i podjelu tržišta.

Sukladno definiciji iz Uredbe o kriterijima za izricanje upravno-kaznenih mjera karteli su u pravilu tajni horizontalni sporazumi između dva ili više neovisnih poduzetnika ili odluke udruženja poduzetnika ili usklađeno djelovanje poduzetnika koji svi djeluju na istoj razini proizvodnje odnosno distribucije, a imaju za cilj narušavanje tržišnog natjecanja između konkurenata, putem međusobnog utvrđivanja kupovnih ili prodajnih cijena, podjele tržišta i kupaca, ograničavanjem proizvodnje i/ili prodaje i tehnološkog razvoja, dogovorom o sudjelovanju u postupcima javne nabave i slično, a posljedica kartelnih sporazuma je štetan učinak na potrošače u vidu povećanja cijena i smanjivanja izbora robe i/ili usluga.

Uvjeti za skupno izuzeće sporazuma pobliže su utvrđeni uredbama Vlade Republike Hrvatske o skupnom izuzeću određenih vrsta sporazuma iz članka 10. ZZTN-a. U konkretnom slučaju riječ je o primjeni Uredbe o horizontalnim sporazumima, čije se odredbe primjenjuju naročito na sporazume o istraživanju i razvoju i sporazume o specijalizaciji, ali se na odgovarajući način primjenjuju i na druge vrste horizontalnih sporazuma.

Člankom 11. stavkom 1. i člankom 13. stavkom 1. Uredbe o horizontalnim sporazumima, utvrđivanje cijena, ograničavanje proizvodnje i podjela tržišta utvrđeni su kao teška ograničenja tržišnog natjecanja. Na sporazume poduzetnika koji sadrže takva teška ograničenja tržišnog natjecanja ne mogu se ni u kojem slučaju primijeniti odredbe o skupnom izuzeću. Kako predmetni sporazum sadrži upravo dogovor o podijeli tržišta, dakle sadrži teška ograničenja tržišnog natjecanja, isti ne ispunjavaju uvjete za skupno izuzeće u smislu članka 10. ZZTN-a.

U konkretnom slučaju ispitana je i moguća primjena Uredbe o sporazumima male vrijednosti s obzirom da se, sukladno članku 1. stavku 2. navedene uredbe, na sporazume male vrijednosti koji zadovoljavaju uvjete iz te uredbe ne primjenjuju odredbe o zabranjenim sporazumima iz članka 8. stavka 1. ZZTN-a.

Člankom 6. stavkom 1. Uredbe o sporazumima male vrijednosti propisano je kako se sporazumi, koji unatoč neznatnom tržišnom udjelu sudionika sporazuma i njihovih povezanih

poduzetnika sadrže odredbe koje se smatraju teškim ograničenjima tržišnog natjecanja, ne smatraju sporazumima male vrijednosti. Članak 7. iste Uredbe kao teška ograničenja tržišnog natjecanja, u sporazumima male vrijednosti sklopljenim između stvarnih ili potencijalnih konkurenata, navodi ona ograničenja koja izravno ili neizravno, samostalno ili zajedno s ostalim čimbenicima pod kontrolom ugovornih strana, imaju za cilj utvrđivanje cijena kod prodaje proizvoda trećim stranama, ograničavanje proizvodnje ili prodaje te podjelu tržišta ili kupaca. Kako je u konkretnom slučaju riječ upravo o takvim ograničenjima, ne mogu se primijeniti niti odredbe Uredbe o sporazumima male vrijednosti.

U daljnjem tekstu prikazane su činjenice i okolnosti na kojima AZTN temelji svoja preliminarne utvrđenja.

10.1. Dokument „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ i tablica „Područje lova“

S obzirom da ne postoji mogućnost retroaktivne primjene ZZTN-a, AZTN u predmetnom postupku utvrđuje narušavanje tržišnog natjecanja počevši od 1. listopada 2010. kada je stupio na snagu važeći ZZTN.

Međutim, dokumenti i radnje iz razdoblja prije 1. listopada 2010. su razmatrani u predmetnoj Obavijesti jer je iz istih razvidno postojanje i primjena dogovora o podjeli tržišta i utvrđivanju cijena, kao i odnosi sudionika tog dogovora od njegova sklapanja nadalje, te pregled istih doprinosi razumijevanju odnosa i postupanja stranaka u razdoblju nakon stupanja na snagu važećeg ZZTN-a. Drugim riječima, iz dokumenata i radnji ETK, Steinera, Retela, Kodeksa, Vatel, Lumissa i Mitel Austrie prije 1. listopada 2010. razvidan je utjecaj istih na postupanja tih poduzetnika nakon 1. listopada 2010.

Osnovni dokument kojim su određena pravila ponašanja sudionika predmetnog dogovora je dokument ETK-a pod nazivom „Uređenje ETK Enterprise tržišta“, od 28. svibnja 2003. i pripadajuća tablica tzv. „područje lova“ (dalje: Tablica lova). Navedene dokumente je Steiner dostavio uz svoju Prijavu.

U dokumentu „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ se u točki 2. navodi kako je cilj istog utvrđenje pravila ponašanja i odnosa između članova ETK/K obitelji koju čine *salesmani* (djelatnici ETK) i Enterprise partneri (Retel, Vatel, Lumiss, Teneo, McLoris i Elektromaterijal).

U točki 3. se navodi kako međusobnim neusklađenim djelovanjem na „Enterprise“ tržištu u Republici Hrvatskoj, članovi ETK/K obitelji značajno ruše cijene rješenja i proizvoda iz Ericssonovog Enterprise portfelja te time sebi nanose štetu kratkoročno, a kupcu dugoročno. Dalje se navodi kako je namjera ETK da navedenim dokumentom detaljno odredi odgovornost za pojedine kupce, kako bi se spriječio rat cijenama unutar ETK/K obitelji.

Nadalje, u točki 4. dokumenta „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ se opisuje Tablica „Područje lova“ kojom se precizno određuje koji kupac pripada kojem poduzetniku. Navodi se kako je tablica zaštićena lozinkom i odgovornost za njeno održavanje ima samo jedna osoba u ETK-u, ovlaštena od strane direktora, a čime se postiže puna zaštita od neovlaštenog mijenjanja podataka.

Tablica lova se sastoji od niza listova, koji opisuju pojedine segmente tržišta, te jednog sumarnog *lista*. U svakom *listu* jedan redak određuje jednog kupca, označenog kraticom i/ili nazivom, sjedištem i adresom. Stupci u *listu* određuju kupca, djelatnika ETK ili partnera koji je odgovoran za sve komercijalne aktivnosti prema kupcu (prodajna odgovornost), partnera kome je uz znanje osobe s prodajnom odgovornošću dozvoljena u pravilu sitna prodaja prema kupcu (preferirani prodajni partner), partnera kome je dozvoljena prodaja usluga

prema kupcu (preferirani servisni partner), te stupac u kojem se navodi prisutnost konkurencije.

Povijest Tablice lova navedena je u točki 5. dokumenta „Uređenje ETK Enterprise tržišta“, iz čega proizlazi kako je inicijalna verzija tablice napravljena 24. veljače 2003., a službena verzija 26. veljače 2003.

U točki 6. je naveden način popunjavanja Tablice lova te procedure njene izmjene. Navodi se kako su svi članovi ETK/K obitelji bili slobodni dodavati odgovornosti na inicijalni prijedlog Tablice lova, čija je primjena postala obvezujuća za sve članove ETK/K obitelji nakon sastanka na Brijunima od 26. veljače 2003., kada je postignut prvi konsenzus oko sadržaja Tablice lova.

Što se tiče izmjene Tablice lova, navodi se kako u slučaju postojećeg (već dodijeljenog) kupca, prodajna odgovornost se mijenja jedino na zahtjev kupca ili ako se kupca pridobilo kvalitetom ili nekom drugom tehničkom prednošću, pri čemu cijena mora biti barem 1% viša za „box moving“ i 10% viša za usluge. Također za dodjeljivanje novih kupaca je definirano pravilo „tko prvi njemu djevojka“, pri čemu poduzetnik koji želi da mu se dodijeli novi kupac treba poslati e-poštu ovlaštenoj osobi (zaposlenik ETK ovlašten od strane direktora), a poželjno i svim ostalim članovima ETK/K obitelji. Krajnju odluku o tome donosi ovlaštena osoba, a ako nema nikakve reakcije unutar 48 sati, smatra se da je ovlaštena osoba donijela pozitivnu odluku o tom zahtjevu. Ukoliko je prodajna odgovornost za nekog kupca označena kao konfliktna, omogućena je borba za tog kupca, sve do razrješenja konflikta, o čemu odlučuje ovlaštena osoba.

Točkom 7. („Tumačenje tablice „Područje lova““) navedenog dokumenta se uređuje prodajna odgovornost za kupca, pa se tako, primjerice, navodi kako neupitna prodajna odgovornost podrazumijeva ukupnu odgovornost za nekog kupca te nitko drugi iz ETK/K obitelji ne smije pristupiti tom kupcu bez znanja odgovornog, a pogotovo ne s nižom cijenom na natjecanju za neki posao. Upitna ili konfliktna prodajna odgovornost podrazumijeva nepostojanje odgovornosti za nekog kupca, te su dozvoljena sva sredstva za pridobivanje tog kupca. Navodi se kako preferirani prodajni partner i preferirani servisni partner ovise o odlukama osobe odgovorne za prodaju te sve svoje aktivnosti usklađuju s tom osobom, s time da je preferirani servisni partner, ukoliko korektno ispunjava svoje obveze, zaštićen od toga da odgovorna osoba prebaci servisnu odgovornost na drugog partnera.

Točkom 8. se definiraju sankcije za one sudionike („članove ETK/K obitelji“) koji ne postupaju u skladu s utvrđenim pravilima, pa se tako definiraju tri vrste povrede: blaži, teži i najteži prekršaj:

- blaži prekršaj je pokušaj neovlaštenog pristupanja kupcu (promoviranje, prezentacija, marketinško pismo), te se sankcionira opomenom,
- teži prekršaj je natjecanje protiv ETK ili partnera odgovornog za prodaju bez njihove suglasnosti, a pogotovo s nižom cijenom, te se sankcionira zamrzavanjem ili degradiranjem partnerskog statusa,
- najteži prekršaj je sklapanje ugovora s kupcem, za kojeg se nema odgovornost za prodaju, te se sankcionira degradiranjem ili prestankom partnerskog statusa.

Također se navodi kako je za sankcioniranje odgovorna ovlaštena osoba.

Uvidom u Tablicu lova, AZTN je utvrdila kako je ista podijeljena na segmente prema vrstama kupaca (javne ustanove, ministarstva, bolnice, fakulteti, industrija, banke, hoteli i dr.), te je za svakog pojedinog kupca navedeno kojem poduzetniku taj kupac „pripada“.

U Tablici lova se kao poduzetnik kojem su dodijeljeni određeni kupci navodi i Kabel-net d.o.o., sa sjedištem u Splitu, Bokuljin put bb. Uvidom u sudski registar (<https://sudreg.pravosudje.hr>, stranice posjećene 3. lipnja 2015.), AZTN je utvrdio kako je Kabel-net d.o.o. rješenjem Trgovačkog suda u Splitu, broj: Tt-06/3158-2. 2. veljače 2007. izbrisan iz sudskog registra.

Isto tako, AZTN u odnosu na poduzetnika Elektromaterijal d.d. u stečaju, sa sjedištem u Rijeci, Cambierieva 13, koji se u dokumentu „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ navodi kao „Enterprise“ partner, nije utvrdio postojanje bilo kakvih indicija da je sudjelovao u predmetnom dogovoru, posebice nakon 1. listopada 2010. kada je na snagu stupio trenutno važeći ZZTN.

Iako dokumenti „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ i Tablica „Područje lova“ datiraju iz 2003. godine, dakle iz razdoblja prije primjene važećeg ZZTN-a, AZTN ih je opisao u predmetnoj Obavijesti jer su istima uređena pravila ponašanja i odnosa sudionika predmetnog dogovora o podjeli tržišta i utvrđivanju cijena koja su se primjenjivala i nakon 1. listopada 2010.

10.2. Struktura zabranjenog horizontalnog sporazuma

Prema do sad prikupljenim podacima, AZTN je utvrdio kako ETK i Kodeks imaju status partnera za Enterprise program u Republici Hrvatskoj. Oba poduzetnika su imali sklopljene ugovore s poduzetnikom Ericsson Enterprise Aktiebolag, Stockholm, Švedska. Nakon što je Aastra preuzela Enterprise program, ETK i Kodeks su nastavili poslovati kao Enterprise partneri, (s tim što je ETK sklopio poseban ugovor s Aastrom 10. ožujka 2013.), a što se nije promijenilo ni preuzimanjem Aastre od strane Mitela.

Steiner, Retel, Vatel i Lumiss temeljem ugovora s ETK-om imali su status pod-distributera (*resellera*) za Ericsson/Aastra/Mitel kućne telefonske centrale i sustave.

Iako je točno da se ETK u promatranom razdoblju nalazio u vertikalnom odnosu sa Steinerom, Retelom, Vatelom i Lumissom, gdje ETK nastupa kao njihov dobavljač za Ericsson/Aastra/Mitel proizvode, potrebno je naglasiti kako je ETK istovremeno i njihov konkurent na tržištu prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje Ericsson/Aastra/Mitel proizvoda s obzirom da i ETK također obavlja navedenu djelatnost.

Predmet ovog postupka nije ocjena vertikalnog odnosa između ETK i njegovih *resellera* (pod-distributera) već utvrđivanje sklapanja horizontalnog zabranjenog sporazuma – kartela na tržištu prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje Ericsson/Aastra/Mitel proizvoda na kojem sudjeluju kao konkurenti ETK, Steiner, Kodeks, Retel, Vatel i Lumiss. Pri tome treba naglasiti kako između ETK i Kodeksa ne postoji nikakav aspekt međusobnog vertikalnog odnosa, kao niti između Kodeksa s jedne strane te Steinera, Retela, Vatela i Lumissa s druge strane.

Stoga je AZTN odbacio tvrdnje ETK i stručne pomagačice tog poduzetnika kako je u predmetnoj stvari riječ o ekskluzivnoj alokaciji kupaca koja se smatra dopuštenim vertikalnim ograničenjem koje je izuzeto od zabrane temeljem članka 9. stavka 2. točke a) Uredbe o vertikalnim sporazumima, odnosno da je, ukoliko nisu ispunjeni uvjeti, moguće izuzeti navedeni sporazum u smislu članka 8. stavka 3. ZZTN-a.

Naime, u ekskluzivnoj alokaciji kupaca, kupci odnosno skupine kupaca se dodjeljuju distributerima prema određenim kriterijima kao što je teritorij ili vrsta kupaca, te se ti kriteriji primjenjuju kroz ugovoreno razdoblje, za razliku od predmetnog slučaja u kojemu je izvršena podjela točno određenih pojedinačno imenovanih kupaca ("Tablica lova" i popis kupaca koje je ETK dao Kodeksu u proljeće 2004. koji sadrže tvrtke poduzetnika i nazive institucija), koja

se kasnije dopunjavala i dogovarala (e-mail prepiska s a "zaštitama projekata") *ad hoc*, po objavi pojedinog natječaja ili traženju ponude od strane pojedinog kupca.

U konkretnom slučaju se radi o specifičnom, tzv. *intra-brand* kartelu gdje se poduzetnici ne dogovaraju općenito u svezi određene vrste proizvoda i/ili usluga, već se dogovor odnosi isključivo na proizvod jednog proizvođača, dakle na jedan *brand*.

AZTN u dosadašnjem dijelu postupka nije pronašao dokaze niti indicije koji bi ukazivali na postojanje dogovora stranaka i u odnosu na kućne telefonske centrale i sustave drugih proizvođača.

Iako se većina komunikacije odvijala između distributera i pod-distributera, dio komunikacije se odvijao putem poduzetnika Mitel Austria, konkretno Marka Verbovšeka, zaposlenika Mitel Austrie, odnosno ranije Aastre, preko kojeg se odvijao znatan dio komunikacije i dogovora između ETK i Kodeksa.

Primjerice, Kodeks bi zatražio „zaštitu projekta“ na način da bi podatke o određenom kupcu i projektu poslao putem e-pošte Marku Verbovšeku koji bi to proslijedio ETK-u. „Zaštita projekta“ je podrazumijevala da se ostale stranke suzdrže od davanja ponuda tom kupcu ili da ponude više cijene od Kodeksa. Jednako je funkcioniralo i obratno, u situacijama kad je ETK tražio zaštitu projekta u odnosu na Kodeks. Osim pojma „zaštita projekta“, koristili su se izrazi „prijava projekta“ i „partnerska podrška“. Primjeri takve komunikacije:

- u korespondenciji putem elektroničke pošte od 14. srpnja 2011. ETK obavještava Marka Verbovšeka kako će izaći natječaj za Hrvatsku kontrolu zračne plovidbe d.o.o. te navodi u mailu u 11:32, citat: *„Molim te da ovu obavijest prosljediš a za sva pitanja neka se kolege iz Kodeksa jave Darku.“* Marko Verbovšek prosljeđuje navedeno Kodeksu.
- u e-pošti naslova: Grad Zagreb, od 31. siječnja 2013. u 11:48 upućene Marku Verbovšeku od strane ETK, navodi se, citat: *„počeli smo razgovore s Grad Zagreb oko poboljšanja njihove mreže. Molim te da zamoliš Kodeks za kooperativnost i da ne napravi specifikaciju za Retel“.*

ETK i Kodeks su ponekad e-poštu kojom se traži zaštita projekta, osim Marku Verbovšeku istovremeno slali i jedan drugome, najčešće na način da bi prilikom slanja e-pošte Marku Verbovšeku poslali kopiju („CC“) drugoj strani. Također je bilo situacija i kad su ETK i Kodeks izravno komunicirali, neovisno o Marku Verbovšeku. Primjeri takve komunikacije:

- u e-pošti naslova: MUP Policijska Postaja Samobor, od 24. rujna 2012. u 10:24 koju je Kodeks poslao Marku Verbovšeku, i na znanje ETK-u, Kodeks navodi kako je za projekt korisnika Ministarstvo unutarnjih poslova od ETK zatražio zaštitu projekta, međutim Steiner je dao ponudu sa "dumping" cijenama, te stoga Kodeks upozorava Marka Verbovšeka na "nedozvoljeno ponašanje", citat: *„Zamolili smo gosp. Kolovrata za zaštitu projekta. Prema informacijama, koje smo prikupili firma Steiner je dala ponudu u „Zagrebgradnju“ sa čistom „dumping“ cijenom (cca 26% rabat na osnovni end user price).“ „U svakom slučaju nisu poštovali zaštićeni projekt, koji je izradio Kodeks od samog početka. Molimo Vas da ETK upozorite na nedozvoljeno ponašanje „Resellera“ na tržištu – narušavanje prijave projekta i demoliranje nivoa cijena. Uz to molimo da reseller „Steiner“ odmah povuče/korigira ponudu uz bilo koje objašnjenje.“*
- e-pošta naslova: Zaštita projekta „Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture“ od 28. siječnja 2013. u 10:40 u kojoj Kodeks prihvaća „prijavu projekta“ ETK-a za korisnika Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, citat: *„Prihvaćamo ovu*

„Prijavu projekta“. tu nismo ništa pripremali. Čini mi se da je „Retel“ tamo jako prisutan.“, nakon što je ETK istu zatražio (očito za Retel).

Međutim uloga Mitela/Aastre nije bila samo prosljeđivanje informacija drugoj strani, nego je ponekad i odlučivao o tome kome će pripasti koji kupac, odnosno odobravanje „zaštite projekta“ od strane Marka Verbovšeka je bilo presudno i odlučujuće za dodjelu kupaca pojedinom sudioniku zabranjenog sporazuma. Primjer takve komunikacije:

- u ranije navedenoj korespondenciji putem elektroničke pošte naslova: Fond za zaštitu okoliša i ..., koja se odvijala u razdoblju od 7. do 10. prosinca 2012. Kodeks 10. prosinca 2012. u 10:52 Steineru prosljeđuje e-poštu o „zaštiti projekta“ te navodi, citat: *„Nisam siguran dali ste dobili informaciju od gosp. Darka Kolovrata, te Vam dostavljam kopiju e-maila o „zaštiti projekta“. Molimo Vas da i Vi poštujuete našu prijavu, koja je potvrđena od strane „AASTRA“ gospo. Marko Verbovšek.“*

Navedena uloga Mitel Austrie proizlazi i iz očitovanja istog vezano uz odobravanje posebnih popusta za "zaštićene projekte". Kako je Mitel Austria odobravao popuste, on je taj koji je odobravao "zaštitu projekta".

Stoga, vezano uz prigovor promašene pasivne legitimacije koji je istaknuo Mitel Austria, AZTN ističe kako je isti neosnovan. Naime, Europski sud je u predmetu C-194/14 P AC-Treuhand AG (točka 27) istaknuo kako ništa u tekstu odredbe članka 81. stavka 1. UEZ-a ne ukazuje da se u njoj navedena zabrana odnosi samo na stranke takvih sporazuma ili usklađenih djelovanja koje su aktivne na tržištima na koje oni utječu.

U istoj presudi, AC-Treuhand AG, u točki 35, navodi se kako iz ustaljene prakse Suda proizlazi da se tekst članka 81. stavka 1. UEZ-a na općenit način odnosi na sve sporazume i usklađena djelovanja koji – bilo u horizontalnim bilo u vertikalnim odnosima – narušavaju tržišno natjecanje na zajedničkom tržištu, neovisno o tržištu na kojem su stranke aktivne, sve i da predmetni dogovori utječu samo na ponašanje na tržištu jedne od njih.

Dalje u navedenoj presudi, AC-Treuhand AG, u točki 39, vezano uz ulogu AC-Treuhand, kao facilitatora, Sud EU je naveo „čak iako su navedeni ugovori o pružanju usluga formalno bili sklopljeni odvojeno od obveza koje su preuzeli sami proizvođači toplinskih stabilizatora, i unatoč činjenici da je AC-Treuhand konzultantsko poduzeće, ne može se smatrati da je njegovo djelovanje, u takvom svojstvu, predstavljalo obične nuzgredne usluge, bez poveznice s obvezama koje su preuzeli proizvođači i ograničenjima tržišnog natjecanja koja su iz njih proizlazila“.

Također, iz korespondencije putem elektroničke pošte naslova: Terminali koja se odvijala 1. i 2. srpnja 2013. između Marka Verbovšeka i Kodeksa vidljiva je svijest Marka Verbovšeka o protupravnosti postupanja sudionika predmetnog sporazuma. Naime, korespondencija koja se odnosila na natječaj Ministarstva unutarnjih poslova za koju je ETK zatražio zaštitu, a Kodeks tvrdio kako je to njegov projekt, završava e-poštom od 2. srpnja 2013. u 10:36 na način da Marko Verbovšek navodi, citat: *„prijatelju, od jučer dalje nema više mail komunikacije o bilo kakvim „dogovorima“ i „zaštitama““*. Nakon navedene izjave AZTN više nije utvrdio postojanje komunikacije putem elektroničke pošte između Marka Verbovšeka i stranaka, a koja bi se odnosila na „zaštite projekta“ odnosno dogovore o podjeli kupaca.

Komunikaciju i dogovore sa Steinerom, Retelom, Vatelom i Lumissom je obavljao ETK s obzirom da su navedeni poduzetnici bili njegovi *reselleri*. Uobičajeni način komunikacije je bio taj da bi reselleri od ETK tražili zaštitu projekta. ETK je također resellerima dostavljao upute o tome da ne daju ponude određenom korisniku ili bi proslijedio ostalim *resellerima*

komunikaciju s Kodeksom ili onim resellerom kojem je odobrena „zaštita projekta“. Primjeri takve komunikacije:

- u korespondenciji putem elektroničke pošte naslova: Fond za zaštitu okoliša i ..., koja se odvijala u razdoblju od 7. do 10. prosinca 2012. Retel je zatražio od ETK ponudu za opremu za natječaj Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, međutim kako je to „zaštićeni projekt“ Kodeksa, 10. prosinca 2012. u 10:52, od ETK dobiva odgovor, citat: „...projekt je zaštićen. Moramo to poštovati. Nikom ne dati ponudu“. Kodeks 10. prosinca 2012. u 10:52 dodatno prosljeđuje navedenu e-poštu Steineru te navodi, citat: „Nisam siguran dali ste dobili informaciju od gosp. Darka Kolovrata, te Vam dostavljam kopiju e-maila o „zaštiti projekta“. Molimo Vas da i Vi poštujuete našu prijavu, koja je potvrđena od strane „AASTRA“ gospo. Marko Verbovšek.“ Steiner 10. prosinca 2012. u 12:16 na to odgovara, citat: „Nismo ni tražili ponudu, znamo da je to Vaš kupac.“
- u korespondenciji putem elektroničke pošte, naslova: Sud Split, koja se odvijala u razdoblju od 12. do 19. srpnja 2012. Vatel traži i dobiva od ETK „zaštitu projekta“ jedan od sudova u Splitu. U mailu od 16. srpnja 2012. u 12:48, ETK navodi citat: „Projekt zaštićen, ponuda uskoro.“
- e-pošta od 8. i 9. listopada 2012. naslova: Zaštita projekta – UZOP Hrvatskog sabora i Vlade RH, u kojoj 8. listopada 2012. u 20:55, ETK traži zaštitu projekta, citat: „Ovih dana izlazi javni natječaj za drugu fazu „Rekonfiguracije dijela postojećeg telekomunikacijskog sustava“ Ureda za opće poslove Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske, pa molim zaštitu projekta. Molim tvoju potvrdu.“ Mailom od 9. listopada 2012. u 10:07 Kodeks prihvaća zatraženu „zaštitu projekta“ od strane ETK, citat: „Prihvaćamo pravovremenu prijavu projekta. Molim te izvijesti tvoja 2 Zg-reselera.“, o čemu ETK e-poštom od 9. listopada 2012. u 20:28 obavještava Steinera.
- e-poštu istog naslova (Zaštita projekta – UZOP Hrvatskog sabora i Vlade RH) i sadržaja koju je ETK uputio Kodeksu 8. listopada 2012. u 20:55 sati, ETK je istog dana u 20:56 uputio i Retelu.
- u korespondenciji putem elektroničke pošte naslova: CMG koja se odvijala u razdoblju od 7. do 11. lipnja 2013. Steiner mailom od 7. lipnja 2013. u 14:57, od ETK traži ponudu i zaštitu projekta za korisnika Ministarstvo unutarnjih poslova, citat: „Ujedno bih ovim putem zatražio zaštitu projekta, pošto je navedeni projekt produkt našeg višemjesečnog prezentiranja i educiranja djelatnika MUP-a.“ Dobiva zatraženu zaštitu projekta od ETK.
- u e-pošti naslova: tender za Poreznu upravu, od 18. travnja 2013. u 12:01, ETK obavještava Retel da ETK ide na taj natječaj, citat: „Poštovani, molim tvoju potvrdu vezanu za zaštitu projekta. etk ide na ovaj tender.“ Na navedeni zahtjev Retel je odgovorio 18. travnja 2013. u 13:41, citat: „Moram priznati da me jako privlači vrijednost ovog natječaja pa se već dugo lomim, ali dogovor je dogovor pa ćemo to ispoštovati a nadam se da će tu biti posla i za Retel.“ ETK navedenu prepisku prosljeđuje Steineru na znanje u 13:44.

Jedina iznimka je u odnosu na Retel koji je u veljači 2008. izgubio status ETK-ovog partnera i to iz razloga što se prema navodima Steinera oglašio na zabranu ETK i bez odobrenja sudjelovao u postupku javne nabave Hrvatskih pošta d.d., Zagreb, koji je i dobio. Stoga mu je ETK ukinuo status partnera. Međutim, Retel je i dalje nastavio sudjelovati u predmetnom dogovoru, ali se od tada komunikacija odvijala izravno između Retela i ETK i/ili Kodeksa. Primjeri takve komunikacije:

- u e-pošti naslova: KBC Rijeka, natječaj, od 27. srpnja 2012., Retel od ETK traži ponudu za natječaj Kliničkog bolničkog centra Rijeka, ali mu ETK mailom u 11:46 odgovara da je projekt zaštićen i da na natječaj ide samo ETK, citat: „Poštovani, projekt je zaštićen. Ide samo etk.“

- u korespondenciji putem elektroničke pošte koja se odvijala 3. i 4. travnja 2012., Retel od ETK i Kodeksa traži „partnersku podršku“ za četiri različita natječaja, ETK e-poštom od 4. travnja 2012. u 10:43 odgovara samo Kodeksu, citat: *„Rajko partneru, ako želimo nered na tržištu ne moramo ovaj mail uvažiti. Ja sam za red, a ti? Fakat su to Retelovi kupci po staroj podjeli.“* Kodeks odgovara isti dan u 10:48 citat: *„Mislim ovako: ovo nisu moji kupci i ne želimo zbrku. U ovom slučaju striktno pratim TEBE, Tvoje odluke i naš dogovor.“*, Nakon čega ETK obavještava Retel da je zaštita projekta prihvaćena..
- u e-pošti od 9. listopada 2012. ETK od Retela traži „zaštitu projekta“ za natječaj Ureda za opće poslove Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske.

Iako se najčešće od ostalih stranaka traži suzdržavanje od davanja ponude nekom kupcu ili sudjelovanja u nekom postupku javne nabave, ponekad se od drugih sudionika sporazuma traži podnošenje tzv. „miterice“- fiktivne ponude koja mora biti viša (ili na neki drugi način nepovoljnija) od ponude onog sudionika sporazuma kojem je dodijeljen kupac. Također, bilo je situacija u kojima bi jedan sudionik sporazuma, dostavljao drugim sudionicima cijenu koju trebaju ponuditi kupcu. Primjeri takve komunikacije:

- u e-pošti od 25. studenog 2011. u 15:33, naslova: Splitska banka, Vatel dostavlja ETK-u cijene koje ETK u slučaju upita treba ponuditi Splitskoj Banci, a ujedno Vatel traži od ETK da o tome obavijesti Kodeks i Steiner: *„Vaše cijene sam, u dogovoru s naručiteljem, digao za 5% pa te molim da u slučaju upita daješ ove cijene bez ikakvih popusta. Obavijesti o tome i ostale zainteresirane ponuđače, prije svega Kodeks i Steiner, da postupe isto.“*
- u korespondenciji putem elektroničke pošte naslova: HEP, HE na Krki – Upit, u razdoblju od 27. do 30. studenog 2012., Steiner e-poštom od 27. studenoga 2012. u 2:46 pm, obavještava ETK o zaprimljenom upitu, te pita citat: *„Molim info da li nudimo i s kojom cijenom ići?“*. ETK e-poštom od 27. studenoga 2012. u 2:50 obavještava Steinera citat: *„...dobit ćete od nas cijenu s kojom idete.“*, te e-poštom od 30. studenoga 2012. u 11:28 dostavlja cijene koje Steiner treba ponuditi HEP Proizvodnji d.o.o.
- u e-pošti od 12. veljače 2013. u 12:36, naslova: „Komunalac“ – Samobor održavanje telefona, Kodeks traži ETK da popuni cijene za ponudu održavanja za Komunalac Samobor koji nije Kodeksov kupac, koje će onda Kodeks poslati kao svoju ponudu, citat: *„Poštovani! Primili smo zahtjev za ponudu održavanja „Komunalac“ – Samobor. Kako to nije „Kodeks“ Key Account (predpostavljam Steiner), molim popunite sve cijene u traženom privitku – I takve ćemo poslati Vašem klijentu .- kao „Kodeks“ ponudu.“*
- u e-pošti naslova: ponuda, moli se, od 23. srpnja 2013., Vatel prosljeđuje ETK-u upit Ministarstva vanjskih i europskih poslova u svezi određene opreme, pri čemu pita ETK što učiniti s tim upitom. ETK e-poštom od 23. srpnja 2013. u 15:43 odgovara Vatel, citat: *„...dobit ćeš cijene sa kojima ideš, naravno ako želiš da ideš“*.
- u e-pošti naslova: ponuda DT390 za HRT, od 18. srpnja 2011. u 18:51 Kodeks poziva ETK da istome dostavi cijene koje će ponuditi kupcima, citat: *„Imamo zahtjeve sa nekoliko strana! Kupi robu kod mene! Pošalji cijenu, koju da dajemo okolo!“*
- u e-mail prepisci naslova: Upit za preseljenje komunikacijskog sustava EBN – ŽURNO!, Kodeks 7. studenoga 2011. u 12:40 prosljeđuje ETK-u upit stranke Ureda za središnju javnu nabavu i navodi citat: *„Zahtjev u privitku! Molim žurno cijene!“*. ETK e-poštom od 8. studenoga 2011. u 12:55 dostavlja ponudu, na što Kodeks odgovara e-poštom od 8. studenoga 2011. u 2:42 pm, citat: *„Mislim da su Tvoje cijene razlog zašto se navedena firma obratila nama. Preseliti malu centralu tipa EBN vrijednu cca KN 8.000 za iznos od KN 9.000 je stvarno malo previše. KN 9.000,00 : Kn 290,00 = cca 31 radni sat. Mi ćemo se pokušati suzdržati od davanja bilo kakve ponude!“*

- 863
- u e-pošti naslova: Ponuda AASTRA koju je 19. srpnja 2013. u 9:51 ETK poslao Kodeksu, ETK dostavlja cijene koje Kodeks treba ponuditi na natječaju, citat: *"Izvolite cijene sa kojima Vi idete."*

Prethodno navedeni mailovi su izravni dokazi o postojanju zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a, u vrijeme primjene ZZTN-a, dakle od 1. listopada 2010. nadalje. Među navedenim mailovima, ona komunikacija koja je nastala nakon 1. srpnja 2013. dokaz je o postojanju zabranjenog sporazuma u smislu članka 101. UFEU-a.

AZTN je u predmetnom postupku prikupio i komunikaciju stranaka iz razdoblja prije stupanja na snagu važećeg ZZTN-a, te istu navodi u ovoj Obavijesti jer je iz istih razvidan kontinuitet i način sudjelovanja stranaka u predmetnom dogovoru o podjeli tržišta i cijenama od njegova sklapanja, odnosno za Kodeks od 2004. i Mitel od 2008. godine, nadalje, te radi pojašnjenja odnosa sudionika tog dogovora koji su trajali prije i poslije 1. listopada 2010., kao i nazivlja koje su koristili (primjerice naziv „miterica“).

Primjeri takve komunikacije:

- u e-pošti od 31. listopada 2006. u 13:53, naslova: Ponudbeni list za 112, ETK od Steinera traži da izradi „mitericu“ na način da Državnoj upravi za zaštitu i spašavanje (DUZS) ponudi cijene ETK-a, ali bez popusta, citat: *„Ivica, u skladu s dogovorom molim izradite mitericu. Ponudite naše cijene, ali bez popusta (25%).“*
- u e-pošti od 17. travnja 2008. u 2:06 pm, naslova: Prijava NOVOG projekta „Key accounta“ Kodeks (Rajko Janjatović) Marku Verbovšek u „prijavljuje projekt“ korisnika Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, te od Marka Verbovšeka traži „zaštitu“ te citat: *„Molimo Vas da zaštitite ovu bezgranično vjerodostojnu i dokazanu prijavu projekta, te zabranite bilo kakav pokušaj sudjelovanja na natječaju ostalim „Ericsson“ partnerima.“* Navedeni mail je Marko Verbovšek 22. travnja 2008. u 12:05 pm proslijedio ETK-u, a koji je navedeno proslijedio 22. travnja u 12:14, Steineru navodeći citat: *„ovo je zahtjev Kodeksa, pogledajte pa se javite.. ako nismo ništa radili možda ih je bolje pustiti.“*
- u e-pošti naslova: SLA u Croatia Airlines-u, od 30. prosinca 2009. u 16:42 ETK obavještava Steinera, Vatel i Lumiss da se ne javljaju na natječaj Croatia Airlinesa d.d. citat: *„Darko me zamolio da vas obavijestim da je izašao natječaj za SLA u Croatia Airlines-u na kojem je on radio te vas molim da to uzmete u obzir i ne javljate se.“*
- e-pošta od 21. srpnja 2010. u 9:57, naslova: FCT, iz koje je vidljivo da ETK traži od Steinera da ne sudjeluje na natječaju kojeg provodi HEP, citat: *„Nadam se da ne idete na taj natječaj.“*, koji u mailu od 21. srpnja 2010. u 10:30 na to pristaje, citat: *„Ne, ne idemo.“* ETK navedenu e-poštu 21. srpnja 2010. u 11:15 prosljeđuje Kodeksu navodeći, citat: *„Ja sam uvjerio našeg partnera. Na tebi je da isto učiniš s Retelom.“*
- e-pošta Kodeksa naslova: HEP-Varaždin javni natječaj, upućena 21. srpnja 2010. u 10:42 svojim suradnicima u Kodeksu, citat: *„Ovo je ETK projekt od početka (i zato što je HEP, gdje ETK ima krovni ugovor). Ipak sam dogovorio sa Darkom Kolovratom da kupi robu kod nas cca KN 80.000,00 da Kodeks ne ide na natječaj.“*

AZTN je kao početak trajanja povrede utvrdio 1. listopada 2010., budući da je važeći ZZTN, sukladno članku 79., stupio na snagu tog datuma, te nema mogućnosti retroaktivne primjene. Međutim, navedena e-mail prepiska kao i drugi dokumenti iz razdoblja prije 1. listopada 2010. su razmatrani u predmetnoj Obavijesti jer je iz istih razvidno postojanje i primjena dogovora o podjeli tržišta i utvrđivanju cijena, kao i odnosi sudionika tog dogovora od njegova sklapanja nadalje, te pregled istih doprinosi razumijevanju odnosa i postupanja stranaka u razdoblju nakon stupanja na snagu važećeg ZZTN-a. Naime, iz dokumenata i radnji ETK, Steinera, Retela, Kodeksa, Vatela, Lumissa i Mitel Austrie prije 1. listopada 2010. razvidan je utjecaj istih na postupanja tih poduzetnika nakon 1. listopada 2010.

10.3. Jedinstvena kontinuirana povreda

Do narušavanja tržišnog natjecanja sklapanjem zabranjenog sporazuma u smislu članka 8. ZZTN-a i članka 101. UFEU-a, može doći ne samo jednom izoliranom radnjom, već čitavim nizom radnji ili kontinuiranim ponašanjem, u slučaju kada te radnje ili ponašanja čine dio sveukupnog plana, čak iako neke od tih radnji ili ponašanja mogu predstavljati samostalne povrede članka 8. ZZTN-a i članka 101. UFEU-a.

Dok god je poduzetnik koji je sudjelovao u takvom sporazumu namjeravao kroz svoje postupke pridonijeti zajedničkim ciljevima sudionika tog sporazuma i bio svjestan nezakonitog postupanja ostalih sudionika ili je razumno mogao predvidjeti njihova postupanja te je bio spreman prihvatiti rizik, smatra se da je taj poduzetnik sudionik cjelokupnog sporazuma odnosno da je odgovoran i za postupanja ostalih sudionika.

Sud EU-a je takav stav zauzeo u predmetu *Anic* (točke 80. i 83), koji je kasnije potvrđen i razrađen u brojnim drugim odlukama Europskog suda.

Opći sud je u predmetu *PVC II* (točka 773) zauzeo stav da poduzetnik može biti odgovoran za cijeli kartel, iako je sudjelovao samo u jednom ili nekoliko njegovih sastavnih dijelova, ako je znao ili morao znati da je koluzija u kojoj je sudjelovao bila dio ukupnog plana usmjerenog na ograničavanje konkurencije te da je ukupni plan uključivao sve sastavne dijelove kartela.

U predmetu *Bathroom fittings (Masco)*, u točki 22 Sud EU-a navodi kako prema ustaljenoj sudskoj praksi povreda članka 101. stavka 1. UFEU-a može biti posljedica ne samo izdvojene radnje nego i niza radnji ili čak trajnog ponašanja, čak i ako jedan ili više elemenata tog niza radnji ili trajnog ponašanja može isto tako sam po sebi i izdvojeno predstavljati povredu navedene odredbe. Nadalje u točki 23 navodi se kako poduzetnik koji je sudjelovao u jednoj takvoj jedinstvenoj i složenoj povredi vlastitim ponašanjem, koje je obuhvaćeno pojmom sporazuma ili usklađenog djelovanja s protutržišnim ciljem u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a, i kojim se namjeravalo pridonijeti ostvarivanju povrede u cjelini, tako može također biti odgovoran za ponašanje drugih poduzetnika u okviru iste povrede za čitavo razdoblje svojeg sudjelovanja u navedenoj povredi. O tome je riječ kad je utvrđeno da je navedeni poduzetnik namjeravao vlastitim ponašanjem pridonijeti zajedničkim ciljevima svih sudionika i da je znao za protupravna ponašanja koja su planirali ili proveli ostali poduzetnici radi postizanja istih ciljeva, ili da ih je mogao razumno predvidjeti i da je za to bio spreman preuzeti rizik.

Isti stav usvojen je i u presudi u predmetu *Verhuizingen Coppens* (točke 41 i 42) te u presudi u spojenim predmetima *Fresh del Monte Produce* (točke 156 i 157).

U presudi u predmetu *Bathroom Fittings (Villeroy & Boch)* (točke 110-112) Sud EU-a je zauzeo stav kako kad je riječ o povredi koja je trajala više godina, međurazdoblja za koja nema izravnog dokaza o sudjelovanju u povredi, ne znače prekid sudjelovanja u povredi.

U konkretnom slučaju AZTN je nedvojbeno utvrdio postojanje sveukupnog plana koji je najbolje vidljiv iz dokumenta pod nazivom „Uređenje ETK Enterprise tržišta” u kojem se u uvodu navodi kako je cilj navedenog dokumenta da se detaljno odredi odgovornost za pojedine kupce, kako bi se spriječio rat cijenama jer poduzetnici svojim međusobnim neusklađenim djelovanjem na „Enterprise” tržištu značajno ruše cijene rješenja i proizvoda iz Ericssonovog Enterprise portfelja. Dakle, već iz samog uvoda navedenog dokumenta,

865

razvidan je antikompetitivni cilj takvog postupanja ETK, Steinera, Retela, Vatel i Lumissa na koje se taj dokument odnosio. Kodeks je o navedenom bio obaviješten najkasnije u proljeće 2004. kad je od ETK-a zaprimio tablicu koja je sadržavala podatke o kupcima kojima Kodeks ne smije samostalno davati ponude.

Tablicom lova, koja predstavlja osnovu zabranjenog sporazuma, je među sudionicima podijeljeno tržište na način da su svakom pojedinom poduzetniku dodijeljeni određeni kupci, a dokumentom „Uređenje ETK Enterprise tržišta“ je definiran način dodjeljivanja novih kupaca koji nisu obuhvaćeni Tablicom lova. Kao što je vidljivo iz prethodno navedenih e-mailova u svemu tome je sudjelovao i Kodeks.

Svi kasniji međusobni dogovori odnosno „zaštite projekata“ koji su najčešće funkcionirali na dvostranom ili trostranom kontaktu stranaka su proizašli iz tog inicijalnog dogovora, odnosno predstavljaju samo daljnje radnje u svezi provođenja zajedničkog cilja.

Pri tome je važno naglasiti i ulogu Mitel Austrie koji je prosljeđivanjem komunikacije i ponekad odlučivanjem o tome kojem sudioniku sporazuma će pojedini kupac pripasti, aktivno sudjelovao u predmetnoj podjeli tržišta.

Iako bi se dogovori oko svakog pojedinog kupca mogli tretirati kao zasebni sporazum, to bi u konkretnom slučaju bilo nesvrhovito i dovelo bi do neprirodnog razdvajanja inače kontinuiranog postupanja obilježenog jednim ciljem.

Iz ranije navedenog nedvojbeno proizlazi kako su stranke ne samo znale za sveukupni plan i sudjelovanje ostalih stranaka, nego su svojim postupanjima pridonijeli ostvarivanju tog plana i time ostvarili jedinstvenu kontinuiranu povredu.

10.4. Trajanje povrede

AZTN je u odnosu na sve stranke u postupku utvrdio sudjelovanje u predmetnom zabranjenom sporazumu u smislu članka 8. ZZTN-a u vremenskom razdoblju od 1. listopada 2010. do 14. srpnja 2015., a u smislu članka 101. UFEU-a u vremenskom razdoblju od 1. srpnja 2013. do 14. srpnja 2015.

Pitanje trajanja povrede, u konkretnom slučaju, potrebno je objasniti u odnosu na vremensku dimenziju pravilne primjene relevantnog pravnog propisa.

AZTN je predmetni postupak pokrenuo i isti vodi sukladno odredbama ZZTN-a koji je stupio na snagu 1. listopada 2010.

Iako je Steiner u svojoj Prijavi naveo kako predmetni dogovor o podjeli tržišta i utvrđivanju cijena postoji od 2000. godine, AZTN prvi pisani trag tog dogovora nalazi u e-pošti od 29. svibnja 2002. koju je ETK poslao Lumissu, Steineru, McLorisu, Elektromaterijalu d.d., Retelu, Kabel-netu d.o.o i Teneu d.o.o. U navedenoj e-pošti se iznosi rekapitulacija sastanka koju su navedeni poduzetnici održali na Brijunima te se, između ostalog, navodi kako su ciljevi sastanka definiranje donje razine cijena usluga instaliranja i testiranja ispod kojih se ne želi ići u rušenje cijena između partnera, definiranje donje razine cijene radnog sata, koordinacija u poslovanju i utvrđivanje parametara za zaštitu djelovanja Partnera na vlastitom području.

S obzirom da nije vidljivo kada se točno održao sastanak na Brijunima, na koji se odnosi e-mail od 29. svibnja 2002., a koji je prethodio onom kasnijem sastanku na Brijunima održanom 26. veljače 2003., AZTN je, u odnosu na ETK, Steiner, Retel, Vatel i Lumiss, kao prvu komunikaciju o podjeli tržišta s kojom raspolaže, uzeo u obzir e-poštu od 29. svibnja 2002.

U odnosu na Kodeks, AZTN je kao početak sudjelovanja navedenog poduzetnika u predmetnom dogovoru među poduzetnicima utvrdio proljeće 2004. kada mu je ETK dao popis kupaca kojima ne smije samostalno davati ponude.

Uzimajući u obzir kako je Mitel Austria pravni slijednik Aastre odnosno Ericssona AB, u pogledu Enterprise programa, AZTN je kao početak sudjelovanja u predmetnom dogovoru za Mitel Austria uzeo u obzir 17. travnja 2008. kada je Kodeks poslao e-mail Marku Verbovšku s prijavom novog projekta, u kojemu traži zaštitu istog, i zahtijeva zabranu "bilo kakvog pokušaja sudjelovanja na natječaju ostalim „Ericsson“ Partnerima.

Slijedom navedenog, kako AZTN raspolaže dokumentima koji sadrže snažne indicije da su ETK, Steiner, Retel, Vatel i Lumiss kršili propise o tržišnom natjecanju još od 2002. godine, Kodeks od 2004. godine, a Mitel od 2008., važno je za naglasiti kako je postupanje stranaka opisano u predmetnoj Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku, predstavljalo zabranjeni sporazum i sukladno zakonima koji su bili na snazi u vrijeme nastanka tog dogovora i sve vrijeme njegove primjene.

Naime, Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja iz 1995. („Narodne novine“, br. 48/95, 52/97 i 89/98) koji je bio na snazi od 22. srpnja 1995. do 30. rujna 2003., člankom 7. je zabranjivao sporazume kojima je cilj, posljedica ili mogući učinak ograničavanje ili sprečavanje slobodnog tržišnog natjecanja, a osobito sporazume kojima se 1. izravno ili neizravno utvrđuju cijene robe i usluga, visina i vrijeme snižavanja ili povećavanja cijena ili kojima se dovodi potrošače u nejednak položaj glede cijena, 2. među poduzetnicima dijeli tržište ili izvori nabave robe i usluga, 3. uvjetuje sklapanje ugovora kupnjom robe i usluga ili preuzimanjem drugih obveza, koje po svojoj prirodi ili prema običajima u trgovini nemaju neposredne veze s predmetom ugovora, 4. ograničava ili nadzire obujam proizvodnje, prodaje ili kupnje robe i pružanje ili korištenje usluga, 5. poduzetnicima koji nisu sudionici sporazuma ograničava i sprečava istraživačka i inovacijska djelatnost i primjena rezultata tih djelatnosti, ograničava i sprečava tehnološki razvitak i investiranje u te svrhe, 6. ograničava pristup tržištu ili isključuje s tržišta poduzetnike koji nisu sudionici sporazuma.

ZZTN iz 2003. koji je bio na snazi od 1. listopada 2003. do 1. listopada 2010., pitanje zabranjenog sporazuma u članku 9. stavku 1. istog zakona, sadržajno potpuno jednako definira kao danas važeći ZZTN.

Jedina razlika u odnosu na ZZTN iz 2003. sadržana je u tome što je sada važećim ZZTN-om uspostavljen djelotvorniji sustav zaštite tržišnog natjecanja, odnosno uvedeni su snažniji mehanizmi u borbi protiv ponašanja poduzetnika na tržištu kojima se narušava tržišno natjecanje u smislu da se povrede propisa o zaštiti tržišnog natjecanja po ZZTN-u iz 2003. više ne smatraju prekršajima već povredama sui generis. To znači da se za povrede ZZTN-a izriču upravno-kaznene mjere i na taj način u jedinstvenom postupku utvrđuje istodobno i povredu i sankciju za tu povredu.

Slijedom navedenoga, a u svrhu pravilnog utvrđivanja pravno-relevantnih činjenica, te stjecanja cjelokupne slike predmetnog dogovora među strankama koji se primjenjivao kontinuirano dugi niz godina, AZTN je razmatrao i dokumente koji potječu iz razdoblja od 2002. nadalje, međutim kao početak trajanja povrede ista je utvrdila 1. listopada 2010., budući da je važeći ZZTN, sukladno članku 79. ZZTN-a, stupio na snagu 1. listopada 2010., te nema mogućnosti retroaktivne primjene ZZTN-a.

S druge strane, prestanak povrede AZTN nije utvrdio, odnosno imajući u vidu prirodu povrede koja se prvenstveno očituje u podjeli kupaca, te dogovoru o cijenama, koje su se stranke u znatnoj mjeri pridržavale od sklapanja istog dogovora pa na dalje, može se

zaključiti kako je povreda kontinuirano trajala kroz cijelo promatrano razdoblje, a trajala je najmanje do saznanja stranaka za predmetni postupak, dakle do 14. srpnja 2015. kada je AZTN proveo nenajavljene pretrage poslovnih prostorija ETK-a, Steinera, Kodeksa i Retela.

Kako je AZTN, sukladno članku 74. stavku 2. ZZTN-a, danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, 1. srpnja 2013., postao ovlašteno tijelo za primjenu članka 101. i 102. UFEU-a, a nije moguća retroaktivna primjena navedenih članaka ugovora, narušavanje tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a utvrđuje se u predmetnom postupku počevši od 1. srpnja 2013.

11. Odluka Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja

Na temelju preliminarno utvrđenih činjenica, Vijeće je na 22/2020 sjednici, održanoj 29. svibnja 2020., sukladno ovlastima iz članka 30. ZZTN-a, zaključilo kako do sada utvrđene činjenice ukazuju na to da su ETK, Steiner, Kodeks, Retel, Vatel, Lumiss i Mitel Austria sklopili zabranjeni sporazum koji za cilj ima sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja, u smislu članka 8. ZZTN-a i članka 101. UFEU-a, na način da su podijelili tržište prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericsson/Aastra/Mitel u Republici Hrvatskoj te dogovarali cijene proizvoda i usluga povezanih s navedenim tržištem.

Vijeće je u odnosu na sve stranke u postupku utvrdilo kako su iste sudjelovale u predmetnom zabranjenom sporazumu u smislu članka 8. ZZTN-a u vremenskom razdoblju od 1. listopada 2010. do 14. srpnja 2015., a u smislu članka 101. UFEU-a u vremenskom razdoblju od 1. srpnja 2013. do 14. srpnja 2015.

Vijeće je kao početak trajanja povrede utvrdilo 1. listopada 2010., budući da je važeći ZZTN, sukladno članku 79., stupio na snagu tog datuma, te nema mogućnosti retroaktivne primjene. Međutim, dokumenti i radnje iz razdoblja prije 1. listopada 2010. su razmatrani u predmetnoj Obavijesti jer je iz istih razvidno postojanje i primjena dogovora o podjeli tržišta i utvrđivanju cijena, kao i odnosi sudionika tog dogovora od njegova sklapanja nadalje, te pregled istih doprinosi razumijevanju odnosa i postupanja stranaka u razdoblju nakon stupanja na snagu važećeg ZZTN-a. Drugim riječima, iz dokumenata i radnji ETK, Steinera, Retela, Kodeksa, Vatel, Lumissa i Mitel Austrie prije 1. listopada 2010. razvidan je utjecaj istih na postupanja tih poduzetnika nakon 1. listopada 2010.

AZTN je u ovom postupku zaprimio prijavu za oslobođenje od plaćanja upravno-kaznene mjere, koja između ostalog, sadržava priznanje poduzetnika o sudjelovanju u kartelu, podatke o samom kartelu, njegovim ciljevima i aktivnostima, podatke o tržištu na koje se kartel odnosi, sudionicima kartela kao i dokumentaciju koja se odnosi na kartel.

Temeljem navedene prijave, AZTN je proveo nenajavljene pretrage poslovnih prostorija ETK, Steinera, Kodeksa i Retela, te je pronašla dokumentaciju koja, osim što potvrđuje navode prijavitelja predstavlja i dodatne dokaze koji ukazuju na postojanje kartela.

AZTN je tijekom postupka zaprimio i prijavu jednog od sudionika sporazuma za umanjeње upravno-kaznene mjere, koja također uključuje priznanje poduzetnika za sudjelovanje u kartelu, kao i dokumentaciju koja ima značajnu dodatnu vrijednost za utvrđivanje predmetnog kartela.

Dakle, AZTN u ovom postupku ima priznanje dvaju sudionika predmetnog zabranjenog sporazuma, kao i znatnu količinu materijalnih dokaza koji ukazuju na postojanje tog sporazuma.

Vijeće temeljem do sad utvrđenih činjenica zaključuje kako su stranke međusobno podijelile tržište na način da su odredili koji kupac „pripada“ kojem sudioniku sporazuma, odnosno dogovorili su se o tome tko će kojem kupcu pružati uslugu prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericsson/Aastra/Mitel, a sve u svrhu kako ne bi međusobno konkurirali i time „rušili“ cijene jedni drugima.

Već iz samog uvoda dokumenta pod nazivom „Uređenje ETK Enterprise tržišta“, sastavljenom od strane ETK-a, u kojem se navodi kako ETK-ovi *reselleri* međusobnim neusklađenim djelovanjem na „Enterprise“ tržištu, značajno ruše cijene rješenja i proizvoda iz Ericssonovog Enterprise portfelja te kako je namjera Ericssona da navedenim dokumentom detaljno odredi odgovornost za točno određene „imenom i prezimenom“ pojedine kupce, kako bi se spriječio rat cijenama unutar „ETK/K obitelji“, razvidan je antikompetitivni cilj takvog postupanja stranaka.

Tablicom lova su podijeljeni kupci među sudionicima, a ETK je kasnije Kodeksu dostavio popis kupaca kojima ne smije samostalno davati ponude. Za sve nove kupce su se stranke dogovarale kome će taj kupac pripasti, najčešće po načelu da kupac pripada prvom sudioniku sporazuma koji to zatraži, odnosno onom koji je radio na pripremi projekta za tog kupca. Dodjeljivanje kupaca se najčešće vršilo putem „zaštite projekta“, što podrazumijeva da se ostale stranke suzdrže od davanja ponuda tom kupcu ili da ponude više cijene od onog sudionika sporazuma kojem taj kupac „pripada“.

Ukoliko sporazum o „zaštiti“ pojedinog projekta nije postignut među distributerima, o navedenom je odlučivao Aastra/Mitel koji je time preuzeo ulogu facilitatora predmetnog kartela, koji je u praksi EK i europskih sudova opisan kao poduzetnik koji ne djeluje na istom mjerodavnom tržištu na kojem djeluju članovi kartela, ali aktivno sudjeluje u njegovu stvaranju i organizaciji, olakšavajući provođenje kartelnog sporazuma i njegovo održavanje na snazi.

Krajnji motiv takvog postupanja koji je, osim iz dokumenta „Uređenje ETK Enterprise tržišta“, vidljiv i iz komunikacije između stranaka, je izbjegavanje međusobne konkurencije, te posljedično mogućnost naplaćivanja viših cijena.

Vijeće nije prihvatilo navode ETK i Mitel Austrie kako odnos između stranaka treba prvenstveno promatrati s aspekta vertikalnih odnosa, te nije došlo do istih zaključaka kao stručna pomagačica ETK u dostavljenom pravnom mišljenju.

Naime, nesporno je da su Steiner, Retel, Vatel i Lumiss, bili kroz određeno vremensko razdoblje *reselleri* ETK, a nesporno je pravo ETK da ima vlastitu partnersku mrežu. Međutim, Vijeće napominje kako je ETK, osim što je bio dobavljač odnosno principal navedenih poduzetnika, istovremeno bio i njihov konkurent jer je i sam obavljao djelatnost prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava proizvođača Ericsson/Aastra/Mitel.

Pritom Vijeće naglašava kako Kodeks uopće nije bio dio partnerske mreže ETK, već je bio njegov konkurent i na uzlaznom tržištu s obzirom da je i Kodeks bio partner za Enterprise program u Republici Hrvatskoj, a također je i obavljao djelatnost prodaje, ugradnje, održavanja i nadogradnje kućnih telefonskih centrala i sustava iz navedenog programa.

869

Unatoč nesporno nadmoćnoj poziciji ETK u odnosu na Kodeks i pod-distributere, formalno i iz perspektive potrošača, ETK i Kodeks su nakon 2008. godine poslovali na istoj razini distribucije.

Proizvode i usluge su nudili na istom tržištu, te zajedno sa Steinerom, Retelom, Vatelom i Lumissom stvorili privid intra-brand tržišnog natjecanja, odnosno privid izbora za potrošače između različitih distributera Ericsson/Aastra/Mitel proizvoda, kojeg stvarno, zahvaljujući prethodno opisanim dogovorima o tome koji će poduzetnik i s kojom cijenom dati ponudu, nije bilo.

Također, Vijeće smatra kako je ETK bio inicijator i ključni sudionik predmetnog sporazuma. ETK je inicirao podjelu tržišta između sebe i svojih *resellera*, te je u dogovor uključio i Kodeks, a gotovo sva komunikacija između stranaka u postupku je na ovaj ili onaj način išla preko ETK. ETK je izravno ili preko Aastre/Mitel Austrie s Kodeksom dogovarao kome će koji kupac pripasti, te je također „dodjeljivao“ kupce svojim *resellerima*. Navedeno proizlazi iz dokumenta „Uređenje ETK Enterprise tržišta“, komunikacije putem elektroničke pošte između stranaka, a isto su u svojim izjavama potvrdili Steiner i Kodeks.

Činjenica da se ETK nakon pokretanja predmetnog postupka moguće distancirao od dotadašnjeg načina poslovanja, raskidom ugovora s pod-distributerima, ne utječe na činjenicu da je u razdoblju od 1. listopada 2010. do 14. srpnja 2015. sudjelovao u zabranjenom sporazumu i to kao inicijator i najutjecajniji član kartela.

Vijeće također nije prihvatilo navode ETK i Mitel Austrie kako su se navedene komunikacije odvijale isključivo s ciljem da brand Ericsson/Aastra/Mitel dobije natječaj, a budući da iz e-mail prepiske koja sadrži dogovore o cijenama jasno proizlazi namjera zavaravanja kupaca s ciljem postizanja više cijene, odnosno stvaranja privida izbora među konkurentima, kojega stvarno nije bilo.

Iako protekom vremena navedene PBX kućne telefonske centrale zamjenjuje modernija tehnologija, u vremenu od 2002. godine nadalje, te u vremenu trajanja povrede od 1. listopada 2010. do 14. srpnja 2015. koja se utvrđuje u ovom postupku, tržište potražnje za istima je bilo aktivno, a što je razvidno iz utvrđenih činjenica u predmetnom postupku, osobito iz natječaja i e-mail prepiske među strankama u ovom postupku u kojima se isti dogovaraju o tome tko će dati ponudu, a tko će se suzdržati od iste.

Stoga, navodi ETK iz podneska od 8. travnja 2018., 11. lipnja 2019. i 20. travnja 2020. o smanjivanju predmetnog tržišta, te orijentaciji ETK na istraživačku djelatnost i izvoz, nemaju utjecaja na sudjelovanje istoga u zabranjenom sporazumu na obuhvaćenom tržištu u razdoblju od 1. listopada 2010. do 14. srpnja 2015. godine.

Dogovori o cijenama, podjeli tržišta i slične aktivnosti poduzetnika koji posluju na istom tržištu i međusobno konkuriraju suprotni su samoj biti i svrsi tržišnog gospodarstva. Takvim se dogovorima sprječava optimalna alokacija resursa te ukida konkurencija među poduzetnicima, kao temeljni pokretač razvoja tržišnog gospodarstva, a postojanje više konkurenata samo je formalne naravi budući da oni zapravo djeluju kao jedan poduzetnik ili „kolektivni“ monopolist, u konkretnom slučaju na intra-brand tržištu Ericsson/Aastra/Mitel proizvoda. Pritom, krajnji potrošači plaćaju svojevrsan „privatni porez“ takvim poduzetnicima, najčešće u obliku viših cijena, ali i u smanjenoj mogućnosti izbora ponude proizvoda i usluga.

Drugim riječima, takvi dogovori ili sporazumi dovode do toga da se na tržištu na koje se odnosi predmetni sporazum, smanjuje cjenovni izbor za istu ili zamjenjivu uslugu, a poduzetnike se ne prisiljava na učinkovito poslovanje i na pružanje kvalitetnijih usluga.

Posljedično, potrošači plaćaju višu cijenu proizvoda ili usluge za nižu kvalitetu tog proizvoda ili usluge.

U slučajevima postojanja takvih sporazuma, prestaje postojati motiv odnosno potreba sudionika sporazuma da se natječu u kvaliteti usluge i uvođenju inovacija. Na taj se način sudionicima sporazuma osigurava opstanak na tržištu tako dugo dok se pridržavaju dogovorenog. Stoga će na tržištu opstati i oni poduzetnici koji na njemu ne bi mogli opstati u uvjetima učinkovitog tržišnog natjecanja.

Vijeće ističe kako se ovdje radi o sporazumu koji je zabranjen prema cilju, pa njegov učinak i nije potrebno dokazivati. Drugim riječima, s obzirom da takvi dogovori već po svojoj prirodi imaju za cilj narušavanje tržišnog natjecanja, u konkretnom slučaju nije nužno dokazati i antikompetitivne učinke takvog ponašanja na samo tržište. Stoga AZTN nije detaljno analizirao niti utvrđivao konkretne posljedice na tržište, odnosno na interese potrošača nastale sklapanjem predmetnog sporazuma.

Također, predmetni zabranjeni sporazum nije moguće izuzeti u smislu članka 8. stavka 3. i članka 10. ZZTN-a, a kako je obrazloženo u točki 10. ove Obavijesti.

12. Način i rok za dostavu očitovanja

Sukladno članku 48. stavku 2. ZZTN-a, stranke imaju pravo dostaviti svoje primjedbe na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku, u pisanom obliku, u roku od mjesec dana od dana primitka Obavijesti. Osim navedenih primjedbi, temeljem članka 48. stavka 3. ZZTN-a, stranke mogu pisanim putem predložiti saslušanje dodatnih svjedoka i izvođenje dodatnih dokaza.

Napomena:

Sukladno članku 53. ZZTN-a, podaci koji predstavljaju poslovnu tajnu izuzeti su od objavljivanja te su u tekstu navedeni podaci označeni [...], odnosno koriste se skraćenice naziva te postoci i podaci u rasponu.

Dostaviti:

1. Odvjetnik Mislav Bradvica, Ulica kneza Branimira 29/I, 10000 Zagreb,
2. Steiner telekomunikacije d.o.o. u stečaju (g. Ivica Steiner, jedini osnivač), Siget I 25, Brezje, 10431 Sveta Nedelja,
3. Odvjetnik Matko Novinc, Gospodska 28, 10000 Zagreb,
4. Odvjetnik Boris Babić, Nova cesta 60, 10000 Zagreb,
5. Vatel d.o.o. (g. Stjepan Utrobičić, član uprave), 141. Brigade 12, 21000 Split,
6. Lumiss d.o.o. (gđa Ana Mateljan, članica uprave), Vukovarska 9, 20000 Dubrovnik
7. Vukmir i suradnici odvjetničko društvo d.o.o., gđa. Sanja Tkalec Kovač, odvjetnica, Gramača 2/L, 10000 Zagreb
8. Pismohrana, ovdje.